

Opinnäytetyö YAMK

Tradenomi, Taide- ja kulttuurialan johtaminen

2023

Minna Hemgård

Kulttuuriohjelman luominen osaksi kunnan strategista kokonaisuutta

– ennakoiden, osallistaen ja monialaisesti

Opinnäytetyö (YAMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Tradenomi, taide- ja kulttuurialan johtaminen

2023 | 72 sivua

Minna Hemgård

Kulttuuriohjelman luominen osaksi kunnan strategista kokonaisuutta

- Ennakoiden, osallistaen ja monialaisesti

Kemiönsaaren kunnan aikaisempi kulttuuriohjelma on ollut voimassa vuosina 2011–2020. Kunnan kulttuuriyksikkö on vuonna 2022 vahvassa yhteistyössä kunnan kirjaston kanssa tehnyt uuden kulttuuriohjelman vuosille 2022–2025. Kulttuuriohjelma perustuu 2019 uudistettuun lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta ja myös lakiin yleisistä kirjastoista. Uusi kulttuuriohjelma linkittyy kunnan strategiaan ja työstön aikana huomioitiin ennakoiden myös 2023 voimaan astuva sosiaali- ja terveydenhuoltouudistus. Samalla ohjelma vahvistaa kulttuuriyksikön ja kirjaston yhteistyötä ja ottaa huomioon myös moniammatillisen yhteistyön, joka tulevien muutoksien äärellä korostuu. Asukkaat, vapaa-ajan-asukkaat ja kulttuuritoimijat ovat keväällä 2022 tehdyn avoimen kyselyn ja kahden työpajan kautta saaneet vaikuttaa kulttuuriohjelman sisältöön. Keskusteluja on käyty myös kunnan johdon, muiden yksiköiden ja hyvinvointikoordinaattorin kanssa. Tämä työ on poikanut uuden, päivitetyn kulttuuriohjelman, joka nostaa esiin kolme painopistettä: kulttuuri on kaikkien oikeus, kulttuuri on hyvinvointia ja osallisuutta, kulttuuri on tekijöidensä näköinen. Kemiönsaaren yhdessä rakennetun kulttuuri-ilmapiiirin perusta on ennakkoluulottomasti avoin, aidosti läsnä ja ylpeästi omanlainen.

Asiasanat:

Kulttuuriohjelma, kulttuuristrategia

Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Tradenom, Leadership of Arts and Culture

2023 | 72

Minna Hemgård

Creating a Culture Programme for Municipal Strategic Policy

- Anticipation, participation and cross-sectionality

The previous Municipal Culture Programme of Kimitoön, was in effect from 2011 to 2020. In 2022, in co-operation with the Municipal Public Library, the Department of Culture introduced a new Culture Programme for [2022-2025](#). The Culture Programme is based on the Act on Cultural Activities in Local Government, which was revised in 2019, as well as the Public Libraries Act. The new Culture Programme is linked to the Municipality Strategy, and was drafted anticipating the upcoming national social welfare and healthcare reform, which was enacted in 2023. The Culture Programme strenghtens collaboration between the Department of Culture and the Public Library, also taking multiprofessional cooperation into account, the importance of which is heightened, in light of upcoming changes. Residents, summer residents and cultural operators have been involved in the drafting of the Culture Programme through an open questionnaire and two workshops. Determining the content of the Culture Programme has also involved discussions with municipal authorities, other municipal departments and the Wellbeing Coordinator. This has resulted in a new and updated Municipal Culture Programme, which highlights three areas of focus: culture as a universal right; culture as wellbeing and participation; and culture as a reflection of those involved in it. The foundation of Kimitoön's communal cultural atmosphere, is unbiased and open, genuinely present and proudly unique.

Keywords:

Culture Programme, Culture Agenda

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Kunnallisen kulttuurityön velvoitteet ja aluekatsaus	8
2.1 Laki kuntien kulttuuritoiminnasta	8
2.2 Tapaus Kemiönsaari ja katsaus kunnalliseen kulttuurityöhön	9
3 Kemiönsaaren kunnan kulttuuriohjelman konteksti ja perusta	12
3.1 Kemiönsaaren kirjastotoimen ja kulttuuriyksikön yhteistyö	12
3.2 Kulttuuri osana kunnan strategista kokonaisuutta	13
3.3 Muu yhteistyö ja ylikunnalliset havainnot	14
3.4 Hyvinvointialue ja kunnallinen muutos	15
3.5 Kunnan moniammatillinen hyvinvointityö	18
3.6 Strateginen työstö	19
3.7 Moniammatillinen pohjatyö ja tiedonannot	22
4 Osallistaminen	25
4.1 Osallisuus ja kulttuuripalvelut	25
4.2 Kysely	25
4.3 Kyselyn tulokset	26
4.4 Kyselyn pohdinta ja mahdolliset toimenpiteet	43
4.5 Kulttuurikahvit kulttuurikentälle	48
4.6 Asukkaiden kulttuurikahvivilaisuus	52
4.7 Yhdistystapaaminen ja johdon info	57
5 Ohjelman valmistuminen	58
5.1 Kulttuuriohjelman nostot, painopisteet ja tavoitteet	59
5.2 Kulttuuriohjelman yhteenveto	64
6. Loppupohdinnat	66
Lähteet	71
Kuviot	
Kuvio 1: Bakgrundsuppgifter: jag är	27
Kuvio 2: Taustatieto: olen/asun	27
Kuvio 3: Bakgrundsuppgifter: ålder	28
Kuvio 4: Taustatieto: ikä	28

Kuvio 5: Mitä kulttuuripalveluja käytät	29
Kuvio 6: Vilka kulturtjänster använder du	30
Kuvio 7: Var hittar du information	33
Kuvio 8: Mistä saat tietoa	33
Kuvio 9: Värdera påståenden	35
Kuvio 10: Arvioi väitteitä	36
Kuvio 11: Esteitä osallistumiselle	37
Kuvio 12: Hinder för deltagande	37
Kuvio 13: Kemiönsaaren kulttuuriohjelma pähkinäkuoressa	58

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on Kemiönsaaren kunnan kulttuuriohjelman luominen muutoksen keskellä asukkaita, moniammatillisia työryhmiä ja kenttää kuunnellen. Kulttuuriohjelman kautta nostamme kulttuurin tärkeäksi osaksi kunnan monialaisia tehtäviä ja linkitämme kulttuurin kunnan strategiseen työhön. Kuten eräs asukas oli kyselyymme vastannut: ”Rohkeutta runnoa kulttuuripalvelut kuriositeetista hyvinvointi-, että elinkeinokeskustelun ytimeen.” Se on yksi tavoite, mutta ennen kaikkea tavoitteena on palvella asukkaita ja vapaa-ajan asukkaita entistäkin paremmin.

Saavutettavuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen on johtolankamme, sillä nämä teemat nousivat esille kyselystä ja keskusteluista. Lisäksi kulttuuriyksiköstä vastaaminen on hyvin itseohjautuvaa ja kulttuuriohjelman kautta loimme johdonmukaiset tavoitteet työtä raamittamaan. Tässä raportissa käydään läpi kulttuuriohjelman tekovaiheet, tulokset ja tuotos sekä käsitellään, miten kulttuuriohjelman sisältöihin on päädytty ja miten kentältä nousseisiin tarpeisiin on vastattu tai miten niihin voisi vastata.

Kulttuuriohjelma nojautuu lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta sekä kunnan uuteen ennaltaehkäisevään ja hyvinvointia tukevaan rooliin sosiaali- ja terveystalouden siirryttyä hyvinvointialueelle 2023. Kulttuuriohjelma tehtiin kulttuuriyksikön toimesta yhteistyössä Kemiönsaaren kirjastotoimen kanssa, näin kulttuuriohjelma valaisee kummankin tahon moninaisia työtehtäviä ja mahdollisuuksia. Yhteistyön kautta pystymme palvelemaan kuntalaisia laajemmalla alueella, kun resurssit ovat muutoin pienet.

Toimin Kemiönsaaren vt. kulttuurisihteerinä 8/2021–3/2023. Koska minulla ei ollut aikaisempia siteitä kuntaan, pystyin kulttuuriohjelman työstöprosessin aikana toimimaan objektiivisesti. Kaikille avoimen kyselyn, kulttuurikahvien, havainnoinnin, moniammatillisten työryhmien ja keskustelujen kautta on kertynyt tietopohja kunnassa olevista tarpeista ja toiveista. Kerätty tieto on tukenut työstöä ja antanut suuntaa sille mitä kulttuuriohjelmaan nostetaan.

Kulttuuriohjelma, joka valmistui ja hyväksyttiin syyskuussa 2022 tähtää vuoteen 2025. Sen toteuttaminen on jatkuvaa työtä, kehittämistä ja kokeilemista.

Kohtaavaa ja jalkautuvaa työtä kannattaa tehdä jatkossakin, sillä se antaa arvokasta tietoa mutta ennen kaikkea arvokkaita kohtaamisia. Asukkaat, yhdistykset ja kulttuurikenttä tulee saada laajemmin mukaan tulevina vuosina, etenkin kun Kemiönsaaren kunta korostaa kuntastrategiassaan kumppanuutta, yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä. Kulttuuriohjelman linkittyessä kunnan strategiaan on kulttuuriyksikkö ja kirjastotoimi osa kunnan strategista kokonaisuutta ja tärkeässä roolissa toteuttamassa yhteisiä toimenpiteitä. Tosin kulttuuriohjelma on siinä määrin itsenäinen työkalu, että se huomioi kulttuuri- ja kirjastotoimen erityispiirteet ja ohjelmalla on omat kulttuuriin keskittyvät tavoitteet.

Kulttuuriohjelmassa tavoitteiden ja toimenpiteiden lisäksi esille nousee ihmisläheinen, kuunteleva ja vastaanottava työote. Yhdessä rakennetun kulttuuri-ilmapiirin perusta on ennakkoluulottomasti avoin, aidosti läsnä ja ylpeästi omanlainen.

2 Kunnallisen kulttuurityön velvoitteet ja aluekatsaus

2.1 Laki kuntien kulttuuritoiminnasta

Uusi laki kuntien kulttuuritoiminnasta astui voimaan 2019. Laissa säädetään kunnan kulttuuritoiminnasta ja sen mukaan kunnallisen kulttuurin tulee tukea luovaa ilmaisua, luoda mahdollisuuksia taiteen ja kulttuurin tekemiseen, vahvistaa hyvinvointia, edistää terveyttä, osallisuutta sekä yhteisöllisyyttä ja kulttuuritoimintoihin tulee kaikilla olla yhdenvertainen mahdollisuus osallistua. Lisäksi kulttuuritoiminnan tulee luoda edellytyksiä alueen elinvoiman kehittymiselle kulttuurin keinoin. Pohjana tälle tulee olla demokratia, asukaslähtöisyys, tasa-arvo, kestävä kehitys sekä kulttuurinen moninaisuus ja vuoropuhelu. (vrt. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019.)

Kunnan tehtävänä on järjestää edellä mainittua kulttuuritoimintaa ja tehtävän toteuttamiseksi kunnan tulee luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle ja lisäksi edistää kulttuurin sekä taiteen harrastamista ja kansalaistoimintaa ja tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen. Kunnan tulee lisäksi huomioida kulttuuriperinnön ylläpitäminen ja käyttö sekä paikallista identiteettiä tukeva ja kehittävä toiminta. Lisäksi kulttuuritoiminnan tulee edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia. (vrt. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019.)

Kunnan on näitä palveluita järjestäessään huomioitava paikalliset olosuhteet ja voimavarat sekä eri väestöryhmien tarpeet ja kunta voi järjestää kulttuuritoiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin. Lisäksi 1.1.2023 astui voimaan kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain 7 §:n muutos (641/2022), muutos on lisäys, että kuntien tulee tehdä yhteistyötä myös hyvinvointialueiden kanssa. (Vrt. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019.)

2.2 Tapaus Kemiönsaari ja katsaus kunnalliseen kulttuurityöhön

Suomessa on 309 kuntaa joista 201 käyttää nimitystä kunta ja loput ovat kaupunkeja. Puolet Suomen kunnista ovat isompia kuin mediaani, joka on 5879 asukasta (Vrt. Kuntaliiton verkkosivu). Kemiönsaaren kunta on pienehkö päälle 6600 asukkaan kaksikielinen saaristokunta Varsinais-Suomessa. Tähän raporttiin on koottu Kemiönsaaren kulttuuriohjelman työstön konteksti, prosessi ja tulos. Kemiönsaarella ainoastaan kunnan strategiaa kutsutaan strategiaksi ja kunnan muiden osastojen ja yksiköiden strategioita kutsutaan ohjelmiksi. Kunnan kaksikielisyyden vuoksi kulttuuriohjelmaa työstettiin koko prosessin ajan suomeksi ja ruotsiksi, myös lopullinen kulttuuriohjelma on luonnollisesti kirjoitettu kummallakin kielellä. Kunnan kulttuuriohjelma hyväksyttiin Kemiönsaaren Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnassa 7.9.2022 ja on ollut käytössä siitä lähtien.

Kemiönsaari on asukasmäärältään kohtalaisen pieni, mutta pinta-alaltaan iso sen ollessa Suomen merialueiden toiseksi suurin saari. Vuonna 2009 Dragsfjärd, Västanfjärd ja Kemiö liitettiin yhdeksi kunnaksi, Kemiönsaareksi. Myös aikaisemmin on tehty kuntaliitoksia, kun Hiittinen vuonna 1969 liitettiin Dragsfjärdiin ja on sen myötä myös osa nykyistä Kemiönsaarta.

Kunnan alueiden historiaan liittyy ominaispiirteitä aina Västanfjärdin kalkkikaivoksesta ja purjelaivakulttuurista Taalintehtaan historialliseen teollisuusmiljööseen sekä Björkbodan lukkotehtaasta Kemiön ja kylien vahvaan maanviljelykulttuuriin. Piirteet ovat muokanneet kuntaa ja sen eri alueilla on oma henkensä ja identiteettinsä. Kunnasta löytyy aktiivisia asukkaita ja talkoohenkeä. Kemiönsaareen on myös muuttanut taideammattilaisia tai taiteesta kiinnostuneita, jotka tuottavat paljon kulttuuritarjontaa ja toimintaa. Yllä mainitut piirteet luovat kuntaan erityisen kulttuuriperinnöllisen arvon, jota tulee ylläpitää ja tuoda esille. Kemiönsaari on myös mökkikunta, kesäisin Kemiönsaari täyttyy niin vapaa-ajan asukkaista kuin vierailijoista. Huomioida kannattaa myös, että kunnan sisällä ei ole kattavaa julkista liikennettä mikä vuoksi asukkaiden ei kaikissa tilanteissa ole helppo osallistua

kulttuuritoimintaan keskuksissa. Kemiönsaari on nimensä mukaan saaristoa ja tämäkin luo erityiset kulttuuriset puitteet mutta myös rajoitteet liikkumiselle.

Suomessa löytyy monta asukasmäärältään samankokoista kuntaa. Pohjatyöksi onkin hyvä tarkastella kunnallisen kulttuurin tilannetta yleisesti. Vuonna 2019 Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore keräsi tietoa kuntien kulttuuritoiminnan edellytyksistä rakenteeltaan erilaisissa Manner-Suomen kunnissa. Tutkimuksen mukaan kuntien henkilöstön osaaminen on vaihtelevaa, etenkin jos kulttuuri on osa isompaa kokonaisuutta ja johtajalla on useampia eri alan yksiköjä johdettavanaan. Etenkin maaseudulla kulttuuri on usein osa isompaa kokonaisuutta ja näin kulttuuri saa vain pienen osan huomiosta. Kunnallisen kulttuurityön toteuttaminen vaatii kuitenkin nykyään paljon kehittämisosaamista, ja laaja-alaista yhteiskunnallista näkemystä (Ruusuvirta ym. 2020, 10–11.) Näin ollen voi todeta, että kuntien kulttuurityö ja sen suomat mahdollisuudet tulee nähdä uudessa valossa. Kulttuuri on tärkeä osa kunnan kokonaisuutta ja siksi sillä on hyvä olla myös omat strategiset suuntaviivat työn tukena. Uusi laki tekee kuntien kulttuurityöstä moninaisempaa ja laajempaa mikä vuoksi kulttuuriyksikön työ on hyvä linkittää kunnan päätehtäviin. Kattavat tehtävät vaativat myös laajaa osaamista. Kulttuurialan ammattilaiset ovatkin yleensä korkeasti koulutettuja (Backman ym. 2023, 18). Joten, jos kunnalla on kulttuurivastaava, joka on alalle kouluttautunut ja kulttuuritehtävät ovat pääosa hänen työtään voi kulttuuritoiminta laajemmin vastata lain vaatimuksiin.

Useimmissa kunnissa ei Cuporen tutkimuksen mukaan ollut erillistä kulttuuristrategiaa. Kulttuuristrategia ei myöskään ole kunnille pakollinen (Ruusuvirta ym. 2020, 63–64). Kemiönsaaresta sellainen löytyi mutta se oli laadittu vuonna 2011 ja oli voimassa vuoteen 2020 asti. Lisäksi Kemiönsaarella, vaikka se onkin pienehkö kunta, on päätoiminen kulttuurisihteeri ja koulutusvaatimukset sen mukaiset. Kulttuuriasiat saavat siis kunnassa kulttuurisihteerin jakamattoman huomion. Kemiönsaarella puitteet ovat siltä osin huomioitu ja näin kulttuuriyksiköllä on edellytykset moneen. Toki resurssit ovat silti rajalliset ja se tulee huomioida työn raamittamisessa ja tärkeiden teemojen priorisoinnissa. Resurssien rajallisuuden vuoksi, on

kulttuuriyksikön tärkeä tehdä kunnan sisäistä monialaista yhteistyötä, yhdistisyhteistyötä ja mahdollisuuksien mukaan myös ylikunnallista yhteistyötä.

3 Kemiönsaaren kunnan kulttuuriohjelman konteksti ja perusta

3.1 Kemiönsaaren kirjastotoimen ja kulttuuriyksikön yhteistyö

Kemiönsaaren kulttuuriohjelma 2022–2025 vahvistaa kulttuuriyksikön ja kunnan kirjastotoimen yhteistyötä. Kulttuuriohjelman laatimisen päävastuu ja koordinoitavuus oli kulttuuriyksikön kulttuurisihteerillä. Kirjastotoimen edustajat toivat ohjelmaan sisältöjä kirjaston näkökulmasta. Kirjastotoimen edustaja oli myös mukana kyselyä laatimassa sekä kulttuurikenttää kuulemassa.

Kulttuuriyksikkö ja kirjastotoimi ovat yhdessä enemmän. Yhteistyöllä voimme saavuttaa ja palvella kuntalaisia laajasti ja matalalla kynnyksellä eri puolilla kunta-aluetta. Alun keskusteluissa kävi myös ilmi, että tavoitteemme ja ajatuksemme kunnan kulttuurityöstä oli lähellä toisiaan ja yhdessä voisimme ohjelman kautta nostaa esille palvelujemme tärkeyden ja monipuolisuuden.

Nykyaikaiset kirjastot eivät ole vain kirjojen lainaamista varten. Kirjastot järjestävät lukuisia erilaisia tapahtumia ja toimintoja. Kirjastot koetaan informaation lähteenä mutta myös kokoontumispaikkoina (Myndigheten för kulturanalys 2019, 25–27). Kirjastot myös auttavat ihmisiä arjen asioissa. Kemiönsaarella kirjastoihin voi matalalla kynnyksellä tulla kysymään neuvoa erilaisissa asioissa ja henkilökunta on tottunut neuvomaan asiakkaitaan monenlaisissa tilanteissa.

Kulttuuriyksikön ja kirjastotoimen yhteinen kulttuuriohjelma ei kuitenkaan tarkoita, että kaikkea tehdään yhdessä, mutta tuki ja tahto löytyy yhdessä työstetyn ohjelman kautta. Kunnan pinta-ala on laaja ja saavutettavuuden kannalta kirjasto antaa lisämahdollisuuden tavoittaa enemmän ihmisiä. Mainittakoon myös, että kirjasto oli niin suomenkielisen kuin ruotsinkielisen kyselyn mukaan käytetyin kulttuuripalvelu Kemiönsaarella ja kirjaston olemassaolo koettiin erittäin tärkeänä. Kirjastoa ohjaa myös erillinen laki, joka

asettaa omat raamit kirjaston toiminnalle (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016), kulttuuriohjelmassa on siis huomioitu myös tämä laki kirjaston osalta.

Kemiönsaaren kunnassa on neljä kirjastoa: Kemiön kirjasto, Taalintehtaan kirjasto, Västanfjärdin kirjasto sekä Hiittisten kirjasto. Lisättäköön, että myös kulttuuriyksikön tulee huomioida koko kunnan alue.

3.2 Kulttuuri osana kunnan strategista kokonaisuutta

Kuntalaki edellyttää, että kunnissa on oltava kuntastrategia (Kuntalaki 410/2015). Kuntastrategiassa valtuusto ottaa huomioon talouden ja toiminnan pitkän tähtäimen tavoitteet. Melko usein kunnan strategiassa huomioidaan myös kulttuuripalvelut. Cuporen tutkimuksen mukaan 82 % kaupunkien strategioista käsittää kulttuuripalvelut ja maaseutukunnista 56 %. Vaikka kunnalla olisi kulttuuripalvelut otettu huomioon strategiassaan on kulttuuripalveluilla hyvä olla oma ohjelma, johon kirjata tulevat suunnitelmat, tavoitteet ja määränpäät. (Ruusuvirta ym. 2020, 60–61.) Kemiönsaaressa kulttuuria ei kunnan strategiassa ollut erikseen tuotu esille, mutta strategian sisällöt linkittyvät kunnan kaikkiin osastoihin ja yksiköihin.

Tässä kohtaa on myös hyvä pitää mielessä, että kunnallisissa palveluissa asiakaslähtöisyys on usein toimintojen ja strategian perusta, sillä palvelut tuotetaan verovaroin kuntalaisille. Kunnissa virkahenkilöt myös työskentelevät eri lautakuntien, hallituksen ja valtuuston alaisina. Ohjelmat ja strategiat hyväksytään poliittisella tasolla ja virkahenkilöt toteuttavat sisältöä päätöksien mukaisesti.

Kemiönsaaren kunnan strategia valmistui ja hyväksyttiin 2022 ja se tähtää vuoteen 2025. Päätimme kirjastotoimen kanssa kulttuuriohjelman lopullisen työstön käynnistyvän, kun kunnan strategia on hyväksytty. Näin kulttuuriohjelman aikaväliksi tulisi myös 2022–2025 ja se linkittyisi osittain kunnan strategiaan linjavetoihin. Vaikka linkitimmekin kulttuuriohjelman kunnan strategiaan, on kulttuuriohjelmassa otettu huomioon kulttuuriyksikön oma kenttä ja sen vaatimukset. Ajankohtaan liittyi myös se, että vanha kulttuuriohjelma oli

luotu vuosille 2011–2020, joten oli aika työstää päivitetty suunta kulttuurille, uudesta yhteiskunnallisesta näkökulmasta ja samalla tiedottaa kuntaa ja päättäjiä kulttuurialan moninaisuudesta.

3.3 Muu yhteistyö ja ylikunnalliset havainnot

Kemiönsaaressa kulttuurisihteeri kutsutaan mukaan monialaisiin asiantuntijatyöpajoihin ja yhteistyöhön muiden yksiköiden kanssa. Kunnassa pystyy matalalla kynnyksellä olemaan yhteydessä johtoon ja ylläpitää monialaisia verkostoja sen pienuuden vuoksi. Myös asukkaisiin ja kulttuurikenttään oli suora keskusteluyhteys. Tämä antoi mahdollisuuden havainnoida kunnan tavoitteita ja tarpeita ja pitkän tähtäimen suunnitelmia laajastikin. Havainnot on huomioitu kulttuuriohjelmaa tehtäessä.

Myös ylikunnalliseen verkostotyöhön, niin suomen- kuin ruotsinkieliseen osallistuin aktiivisesti vt. kulttuurisihteerinä toimiessani. Se, mitä ympärillä tapahtui, antoi näkökulmaa työstöön ja kannustammekin ylikunnalliseen yhteistyöhön valmiissa kulttuuriohjelmassa.

Ennen Kemiönsaaren kulttuuriohjelmaa valmistui mm. Turun kaupungin kulttuurilupaus (Turun kaupungin verkkosivu) sekä Varsinais-Suomen liiton kulttuuritoimikunnan ja Taiteen edistämiskeskuksen Lounais-Suomen toimipisteen alullepanema strategiaprosessi Luova Varsinais-Suomi 2025 kulttuuristrateginen päivityskooste (Varsinais-Suomen liiton verkkosivu).

Pienemmän kunnan kulttuuriohjelma tuli kuitenkin sopeuttaa paikallisiin tarpeisiin ja resursseihin ja nostaa esille Kemiönsaaren erityispiirteitä. Kaikkea ei voi toteuttaa kuten isommissa kaupungeissa, joissa budjetit ja henkilöstöresurssit ovat huomattavasti suuremmat.

3.4 Hyvinvointialue ja kunnallinen muutos

Ohjelman työstön ajoitukseen vaikutti myös sosiaali- ja terveystuudistus, eli hyvinvointialueiden voimaan astuminen 1.1.2023. Kunnan rooli muuttui, kun iso osa henkilöstöstä siirtyi kunnan palveluista hyvinvointialueelle. Kemiönsaarella kunnan uusi rooli haluttiin nähdä mahdollisuutena, jossa kunta muuttuu palveluntuottajasta kumppaniksi. Tulevaisuudessa myös kuntien ennaltaehkäisevä rooli on nostettu keskiöön, kun terveys- ja sosiaalipalvelut ovat hyvinvointialueen vastuulla.

Keskellä hyvinvointialueen aiheuttamaa muutosta oli kulttuuriyksiköllä ja kirjastotoimella halu ennakoiden luoda määränpäitä ja pohjatyötä tulevaa hyvinvointia edistävää kulttuurityötä varten ja myös tätä kautta nostaa esille kulttuuriyksikön ja kirjastotoimen tärkeys kunnallisessa ennaltaehkäisevässä työssä. Aika oli siis monin puolin otollinen uuden kulttuuriohjelman luomiselle.

Hyvinvointi nousee vahvasti esille kulttuuriohjelmastamme. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset, etenkin kokemusaspektista on tutkitusti osoitettu. Tosin tutkimustieto on vaihtelevaa, sillä mittaaminen on haasteellista (Lehikoinen, Vanhanen 2017, 11–12). Eri taiteenlajeja ja malleja voi siis hyödyntää ihmisten hyvinvoinnin eduksi (Houni ym. 2021, 37–77). Kulttuuritoiminnalla on myös syrjäytymistä ennaltaehkäisevä vaikutus (Houni ym. 2021, 113–114). Kulttuuriyksikkö ja kirjastotoimi pystyvät asiantuntemuksellaan ja toiminnallaan edistämään hyvinvointia ja näin tukea kunnan laaja-alaista työtä. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksien taloudelliset tulokset taas on haastavampi todentaa, sillä yhtenäistä mallia sen mittaamiselle ei ole (Kippo ym. 2023, 10). Mutta koska kulttuuritoiminta, yhdessä tekeminen, kokeminen ja elämykset tuottavat hyvinvointia ja edesauttavat turvallisuuden tunnetta (Houni ym, 2021, 38–42), on kulttuuri yhtä tärkeässä roolissa kuin muut toimialat ehkäisemässä ihmisten pahoinvointia, ja tällöin myös taloudelliset hyödyt näkyvät.

Kulttuurihyvinvointi ei ole kovinkaan hyvin tunnettua kaikissa moniammatillisissa yhteyksissä tai päättäjätasollakaan. Näin ollen, on tietoisuutta sen mahdollisuuksista nostettava esille ja tehtävä yhteistyötä monialaisesti (Kippo,

ym. 2023, 19–20). Moniammatillisten kulttuurihyvinvointitoimintamallien luominen on erittäin tärkeä osa niin hyvinvoinnin kuin kulttuurihyvinvoinnin edistämistä (Houni ym. 2021, 27–35).

Kulttuurihyvinvoinnin ei pidä olla vain irrallinen palanen kunnan palvelutarjottimella, se tulee linkittää kokonaispalettiin. Yhteistyöllä saamme ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä aikaiseksi ja näin myös taloudellista hyötyä, mutta ennen kaikkea hyvinvoivia asukkaita, joka luonnollisesti on pääasia. Hyvinvoivat asukkaat luovat hyvinvoivan kunnan. On muistettava, että asiakkaat ja heidän haasteensa ovat samat kaikilla toimialoilla ja siksi niihin on myös hyvä tarjota palveluja yhdessä. Esimerkiksi liikuntaa ja kulttuuritoimintaa voi yhdistää ja saamme yhdessä ihmiset liikkeelle. Lisäksi kulttuuri on osa arvopohjaa, se kuuluu kaikille. Kun kulttuuriyksikkö ja kirjastotoimi ovat mukana yhteistyössä ehkäisemässä syrjäytymistä, voi taloudelliset hyödyt nähdä esimerkiksi siinä kuinka paljon yhden henkilön syrjäytyminen maksaa verrattuna ennaltaehkäisevän toiminnan hintalappuun (Houni ym. 2021, 192).

Vaikka nostamme vahvasti esille hyvinvointia, tiedostamme, että taidekentällä on myös kritiikkiä ja varauksellisuutta tätä aihetta kohtaan (Kippo ym. 2023, 22). Tiedostamme kulttuuriyksikössä ja kirjastossa taiteen itseisarvon ja kulttuurin olemassaolon, ilman, että sen tarvitsee tietoisesti tuottaa hyvinvointia. Kunnallisessa kulttuurityössä on kuitenkin ajateltava asiaa asukkaidenkin kannalta ja velvollisuuksien kautta, mutta se on virkahenkilöiden vastuulla, taidekentän ei hyvinvointityöhön tarvitse tahtomattaan suuntautua.

Koska kulttuurin ja taiteen kokeminen ja tekeminen itsessään luovat hyvinvointia myös ilman määriteltyä hyvinvointipäämäärää tulee kunnan tukea kunnassa tapahtuvaa kulttuuritoimintaa, ilman, että kunnan ulkopuolisen kulttuurikentän tietoisesti tarvitsisi aina tuottaa hyvinvointia tai olla mukana ennaltaehkäisevässä työssä. Kunnan kulttuurisihteerin tehtävä on koordinoida yhteen taidetoimintaa ja hyvinvointityötä. Siksi on hyvä, että kulttuuriyksikkö on ajan tasalla myös ylikunnallisesti siitä mitä ympärillä tapahtuu ja mitä on tarjolla, mutta myös tunnistaa asukkaiden tarpeet, reagoi niihin ja on aktiivisesti mukana moniammatillisessa työssä. Erilaisia malleja on olemassa paljon ja niitä on hyvä

kokeilla ja kehittää, myös alueellisesti. Tiedostamme myös, että rikas kulttuuri ja taidetoiminta tuottavat kunnalle monimuotoista lisäarvoa hyvinvoinnin lisäksi. Olemme myös huomanneet, että kunnassa on paljon aktiivisia toimijoita, jotka tekevät tietoisesti ennaltaehkäiseviä, yhteisöllisiä, osallistavia ja hyvinvointia tuottavia kulttuuriprojekteja.

Kunnan tulee siis tukea kulttuurikenttää, ei ainoastaan hyvinvointiaspektista vaan myös tapahtumia, ammatti- ja harrastetoimintaa. Kulttuuriyksikön ja kirjastotoimen on taas otettava huomioon hyvinvointi. Kulttuurihyvinvoinnin kautta voimme myös valaista kulttuurin mahdollisuuksia, jotka osittain ovat vielä pimennossa. Kulttuuriohjelmassa tavoitteina on kuntalaisten hyvinvointi, osallisuus, kulttuurin saavutettavuus ja mahdollistaminen paikallisiin tarpeisiin. Olemme myös ajan kanssa huomioineet HYTE-kertoimet sekä kertoimeen liittyvän kulttuurille asetetun uuden indikaattorin.

HYTE-kerroin on kannustin kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä ja kertoimella varmistetaan kuntien ennaltaehkäisevä työ. Hyvinvoinnin edistäminen kunnassa siis ns. palkitaan valtiosuuden suuruudella HYTE-kertoimen mukaan. HYTE-kertoimen laskennassa käytetään indikaattoreita ja kulttuurille on asetettu yksi indikaattori: kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä (Vrt. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen verkkosivu)

Kulttuuripalveluissa tulee siis näiden kannustimien mukaan huomioida kulttuurihyvinvointi, sen eri muodot, mallit ja vaatimukset työn sisältöihin. Kunnan kokonaisnäkökulmasta on luonnollisesti oleellista, paikalliset puitteet huomioiden, pyrkiä toteuttamaan näitä vaatimuksia. Mainittakoon, että hyvinvointialueen voimaan astuminen on tätä kirjottaessa vielä tuore ja aika näyttää mitä kaikkea se tuo mukanaan ja miten erilaisia malleja ja toimintamuotoja toteutetaan ja kenen kanssa yhteistyössä.

Vuonna 2022 kulttuuriohjelman valmistuttua teki hyvinvointialue vasta tulooan, ja vielä sen voimaan astumisen jälkeen on monta asiaa ratkaistavana. TEA-viisarin kysymyksiin tuli vastata keväällä 2023 ja Kemiönsaarella on vielä monta avointa kohtaa mietittävänä ja kehitettävänä kyselyyn liittyen. Näin tilanne on varmasti myös valtakunnallisesti, ottaen huomioon, että kaikilla

kunnilla ei ole samanlaisia resursseja palveluiden tuottamiseen. Lisäksi yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa on käynnistettävä ja tässä kannattaa tutkia erilaisia alueellisia toimintamalleja, kun liikutaan kulttuuritoimintojen, sotepalveluiden ja yhteisten asiakkaiden rajapinnassa. Sillä nyt käydään keskustelua vastuista, sovitaan työn jaosta ja resursseista.

Itse en ollut enää Kemiönsaarella vastaamassa TEA-viisariin liittyviin kysymyksiin keväällä 2023, enkä ole ollut kunnassa myöskään edellisen kyselyn aikana. En siis pysty ottamaan kantaa, miten kyselyyn on vastattu nyt saatikka menneisyydessä. Kyselyihin tosin kannattaa vastata ryhmässä, sillä yhdessä vastaaminen valaisee ja muistuttaa kunnallisen kulttuurityön laajoista vaatimuksista.

3.5 Kunnan moniammatillinen hyvinvointityö

Kulttuuriohjelmatyötä tuki myös kunnan hyvinvointikertomus (Kemiönsaaren verkkosivu). Kunnan strategiseen työhön liittyy kerran valtuustokausittain luotava laaja hyvinvointikertomus tavoitteineen ja toimenpiteineen (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021). Hyvinvointikertomus koottiin syksyllä 2021 ja hyväksyttiin ennen kulttuuriohjelman kirjoittamista.

Kemiönsaarella kulttuurisihteeri on hyvinvointityöryhmän jäsen.

Hyvinvointityöryhmä on monialainen ja sitä johtaa kunnan hyvinvointikoordinaattori. Tämän työryhmän kanssa on käyty läpi erilaisia kyselyjä ja esiin nousseita signaaleja ja vertailtu kuntaa muiden kuntien kanssa sekä työstetty sen pohjalta hyvinvointikertomus 2022–2025.

Hyvinvointityöryhmän työhön linkittyy toimenpiteiden asettaminen ja niiden seuranta. Olemme nostaneet aiheita, joihin tutkitun tiedon ja kyselyiden pohjalta on juuri nyt reagoitava. Toimenpiteiden äärelle on palattu kertomuksen työstön jälkeen seurataksemme miten ne edistyvät ja toteutuvat. Tästä moniammatillisesta työryhmästä ja sen eri asiantuntijoilta olen saanut laajaa näkemystä kulttuuriohjelman tekoon ja siellä olen myös pystynyt nostamaan

esille kulttuuriyksikön ja kirjastotoimen hyvinvointityön mahdollisuuksia laajempaan tietoisuuteen.

Kulttuuriohjelmaa työstäessäni olen hyvinvointityöryhmän kokouksissa havainnoinut mitä kunnassa on juuri nyt tarpeellista tehdä hyvinvointinäkökulmasta. Oli tärkeä myös tuoda esille kulttuuriyksikön ja kirjastotoimen keinot osallistua hyvinvointityöhön. Esimerkiksi kulttuuritoiminta ja harrastaminen tukee oppimista, ehkäisee syrjäytymistä ja yksinäisyyttä (Backman ym. 2023, 13–14), haasteita, jotka vuosi vuodelta nousevat esille yhteiskunnallisessa keskustelussa ja raporteissa. Kaikki eivät välttämättä ole tietoisia kulttuurin vaikutuksista ja monipuolisista mahdollisuuksista ja malleista. Tiedottaminen onkin tärkeä osa kulttuurisihteerin asiantuntijatyötä: täytyy tuoda esille kulttuurin mahdollisuudet ja kytkeä ne kunnan muihin palveluihin. Oletusarvona ei voi olla, että kaikki tietäisivät kulttuurin suomista mahdollisuuksista. Vain tiedon esille tuomisen kautta kulttuuri nähdään osana isompaa kontekstia ja näin voidaan vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin monialaisessa yhteistyössä. Ja, ennen kaikkea nyt on tiedottamisen aika, kun kunnan ennaltaehkäisevä rooli korostuu hyvinvointialueiden myötä.

3.6 Strateginen työ

Lait ja vaatimukset osoittavat, että tulevaisuuden kunnallinen kulttuurityö on hyvin monipuolista ja sitä tulee tehdä entistä vahvemmin monialaisessa yhteistyössä ja yhteiskunnalliset muutokset tiedostaen. Kunnallisen kulttuurityön tulee huomioida niin kulttuurikenttä ja taide ja sen tarpeet mutta myös asukkaat, ja kentältä nousevat signaalit joihin kulttuuripalveluiden osalta voidaan vastata. Kulttuuriyksikkö ei ole erillinen osa kunnallista työtä, se on vahvasti läsnä muiden toimialojen joukossa ja vastaa osaltaan kunnan erilaisiin tehtäviin, jos näin halutaan.

Strategisessa suunnittelussa on hyvä huomata, että kunnat eivät ole yrityksiä, vaan kunnilla on velvoitteita, vaatimuksia ja lakeja ja ne tietysti määräävät myös kulttuuritehtäviä ja yhteistyötä (Backman ym. 2023, 30). Kulttuuriohjelman

työstön aikana nurkan takana häämötti myös iso kuntamuutos hyvinvointialueen voimaan astumisen muodossa, jonka vaikutuksia pystyimme työstön aikana oikeastaan vain ennakoimaan. Näissä konteksteissa lähdimme rakentamaan kulttuuriohjelmaa keväällä 2022.

Lakien ja velvoitteiden lisäksi on hyvä tiedostaa, että kuntien strategioissa ei korostu kilpailuasetelma suhteessa muihin toimijoihin siinä määrin mitä yritysmaailmassa. Kuntien tulee ottaa huomioon palveluidensa järjestäminen, sidosryhmät ja yhteistyö eri lailla kuin yritysten. Strategioiden sisältöjä tarvitaan organisaatioissa antamaan suuntaa, kohdistamaan tekeminen, määrittelemään organisaatio, antamaan sille identiteettiä ja tuomaan johdonmukaisuutta tekemiseen. Strategian tekemisessä ei kuitenkaan ole yhtä mallia. Oikeita tapoja tekemiselle on monia. Nykyään koetaan kuitenkin, että strategiatyön tulee olla osallistavaa. (Juuti ym., 2022.) Kulttuuriohjelman osalta, halusimme sisältöjen tuovan kulttuurityöhön johdonmukaisuutta, kohdistamaan tekemistämme ja antamaan suuntaa. Lisäksi halusimme myös palvella kenttää ja käyttäjiä mahdollisimman hyvin ja resurssit huomioiden.

Laaja säädösten ja velvoitteiden määrä ei kuitenkaan tee kunnista niin joustamattomia kuin yleensä luullaan. Etenkin pienehköissä kunnissa, kuten Kemiönsaarella, pystyimme erittäin nopeasti reagoimaan yllättäviin muutoksiin ja tarpeisiin. Moniammatillisen työryhmän kokoon saaminen yhteiskunnallisissa muutos- ja kriisitilanteissa oli nopeaa myös silloin kun mukaan haluttiin kolmas sektori. Myös toimintoja saatiin käyntiin erittäin lyhyellä aikavälillä.

Sisällöllisesti strategiat muodostuvat pohjustetuista valinnoista ja päätöksistä (Tienari ym. 2020, 17). On haastavaa valita mitä nostoja kirjata kulttuuriohjelmaan, sillä on huomioitava mikä on ensisijaisen tärkeää koskien tavoitteita ja toimenpiteitä ja ennen kaikkea miten niihin vastataan. Siksi tukenani oli laki kuntien kulttuuritoiminnasta, asukaskysely, että kulttuurikahvit kulttuuritoimijoiden ja asukkaiden kanssa sekä monialaiset keskustelut. On myös helpottava huomioida, että strategiatyö on jatkuva prosessi ja kirjoitettu kulttuuriohjelma on pohja, jolle rakentaa tulevaa ja kehittää toimintoja entisestään (Tienari ym. 2020, 17).

Kemiönsaaren kulttuuriyksikkö kuuluu kunnan vapaa-aikayksikköön ja sitä johtaa vapaa-aikajohtaja, joka myös toimii kunnan hyvinvointikoordinaattorina. Ohjelmasta keskusteltiin hänen kanssaan useaan otteeseen ja hän oli samaa mieltä, että kulttuuri on hyvä linkittää kunnan laajempaan strategiseen työhön. Se antaa enemmän selkänøjää kulttuuriyksikölle. Hän myös painotti, että kaikille ei voi luvata kaikkea, on hyvä, että luodaan raamit, jotka tulevana vuosina ohjaavat kulttuuriyksikön työtä (Ahlgren, henkilökohtainen tiedonanto 27.6.2022).

Strategian työstössä on tärkeä huomioida myös ihmiset, numerot ja teknologia (Tienari ym. 2020, 24). Kulttuuriohjelmassa ajattelisin tämän olevan resurssien huomioimista ja sitä, että ihmiset saavat osallistua sisältöjen tekemiseen ja, että sisällöt on tarkoitettu ihmisille. Lisäksi numerot, eli budjetti, tilat ja henkilöstöresurssit luovat rajat sille mitä voi toteuttaa ja missä laajuudessa. Kulttuuriyksikön tulee huomioida tasapainoinen, kuntalaiset huomioon ottava resurssien ja rahan käyttö. Tosin aina resurssien käyttö ei voi olla täysin tasapuolista, koska on myös huomioitava kulloinkin esille nousevat tarpeet, priorisoinnit ja tärkeät toiminnot, jotka voivat vaihdella.

Kulttuuriohjelman tekeminen ja sen toteuttaminen vaatii myös ihmisten sitoutumista, koska vain silloin voidaan päästä yhteisiin tavoitteisiin (Kilpinen 2022, 83). Kemiönsaaren kulttuuriyksikön työ vaatii hyvin itseohjautuvaa työtettä. Kulttuurisihteerillä on paljon vapautta toteuttaa työtään haluamallaan tavalla. Myös kirjastolle itseohjautuvuus on ominaista, mutta kirjastotoimella on tarkemmin sovitut raamit työn toteuttamistavalle kuin kulttuuriyksiköllä, joka vastaa työstään aika yksinäisesti. Siksi on tärkeä, että kulttuuriohjelma antaa tukea työlle, mutta ohjelman sisällöt eivät luonnollisesti toteudu, jos henkilöstö ei tarpeeksi sitoudu ohjelmaan. Siksi kulttuuriohjelmaa tulee jatkossa tarkastella ja sen tavoitteiden etenemistä seurata ja se tulee tehdä yhdessä mahdollisimman monialaisesti ja etenkin kirjaston, vapaa-aikayksikön ja johdon kanssa yhteistyössä.

3.7 Moniammatillinen pohjatyö ja tiedonannot

Kulttuuriohjelman työstön aikana kävin keskusteluja ohjelman sisällöistä niin vapaa-aikajohtajan/hyvinvointikoordinaattorin, kunnan johtajan sekä hyvinvointiryhmän, että tietysti kirjaston kanssa.

Organisaatiossa kulttuuriyksikkö, joka kattaa yhden kulttuurisihteerin kuuluu kunnan vapaa-aikayksikköön ja vapaa-aikayksikkö taas kuuluu sivistysosastoon. Vapaa-aikayksikköön kuuluu kulttuuriyksikön lisäksi nuorisoyhteistyö ja liikunta. Kulttuuri- ja vapaa-aikayksikkö toimivat kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan alaisena.

Oli tärkeä keskustella ohjelman sisällöistä etenkin vapaa-aikayksikön johtajan /hyvinvointikoordinaattorin kanssa ja etenkin, tehdä yhteistyötä asia tiimoilta. Huomioida kannattaa, kaikkien keskustelujen lomassa, että hyvinvointialue ei vielä keskustelujen aikana ollut astunut voimaan, keskusteluissa ennakoitiin tulevaa.

Vapaa-aikajohtaja/hyvinvointikoordinaattori nosti esille, että aika näyttää miten yhteistyö hyvinvointialueen kanssa tulee jatkumaan. Nykyisellään yhteistyö on toiminut erittäin hyvin kunnan sosiaali- ja terveystieteiden kanssa. Tulevaisuudessa hän näki, että ennaltaehkäisevä työ tulee olemaan entistä vahvempi osa etenkin vapaa-aikayksikön tehtäviä. Tällöin on myös nähtävä, onko kohderyhmä jo hyvinvointialueen asiakas vai voimmeko jotenkin ehkäistä sinne päätymistä meidän toiminnoillamme. Hän on myös hiukan huolissaan rahoituksesta, tuleeko muutoksia, kun jaossa on vähemmän rahaa hyvinvointialueen myötä (Ahlgren, Henkilökohtainen tiedonanto 27.6.2022). Ahlgren ei ole huolensa kanssa yksin. Tuoreessa tutkimuksessa tuodaan esille, että korjaavat palvelut tulevat kasvamaan koska ikääntyvien ihmisten määrä lisääntyy. Mutta myös sosiaalinen, kulttuurinen ja henkinen pääoma ovat heikkenemässä ja liikkumattomuus lisääntymässä. Kaikki edellä mainitut seikat aiheuttavat pahoinvointia ja ihmiset päätyvät näin entistä enemmän korjaavien palveluiden äärelle, ja korjaavat toimenpiteet maksavat. Kunnat voivat ennaltaehkäistä pahoinvointia mm. kulttuuri-, sivistys- ja liikuntapalveluiden

kautta, mutta onko siihen tarpeeksi rahoitusta, jos suurin osa menee koko ajan kasvaviin korjaaviin toimenpiteisiin. (Backman ym. 2023, 11.)

Vapaa-aikajohtajan mielestä tulevaisuudessa on erittäin tärkeä vahvistaa yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja luonnollisesti tulevan hyvinvointialueen kanssa, tämä koskee myös kulttuuria. Kulttuuriyksiköltä hän toivoo konkretiaa, että otetaan esille malleja, toimintoja ja tapoja, joilla kulttuuri voi tukea hyvinvointia. Hän korostaa myös jatkuvuutta kulttuurin hyvinvointityössä. Hän lisää, että kulttuuriyksikön ei tule toimia vain erillään, vaan olla mukana toteuttamassa kunnan laajempia tavoitteita ja suunnitelmia (Ahlgren, henkilökohtainen tiedonanto 27.6.2022).

Kunnan johtajan kanssa kävin keskustelua kunnan strategiasta 15.6.2022. Hän näki, että kunnalla on muutoksenkin keskellä positiiviset näkymät. Hänen mukaansa kunnassa on laajat mahdollisuudet ja kunta voi tulevaisuudessa olla mukana aloittamassa asioita, esimerkiksi projekteja. Meillä on hartiavoimaa laittaa asioita alulle (Strandberg, henkilökohtainen tiedonanto 15.6.2022)

Keskustelimme myös strategisesta johtamisesta. Strandberg kertoo, että henkinen pääoma on tärkeää tulevaisuuden työpaikoilla. Kunnan vetovoimaisuuden takia on myös panostettava siihen, että työskentelemme täydellä sydämellä, innokkaasti, sitoutuen sekä kunnianhimoisesti. Kommunikaatio ja viestintä ovat tässä myös tärkeässä roolissa hän lisää. Strategian taas tulee Strandbergin mielestä istua ns. johdon selkärangassa. Kysyessäni strategisten tavoitteiden mitattavuudesta, hän ajattelee, että ne on haasteellisia mitata, mutta tavoitteita tulee tarkastella määrätyin väliajoin ja oikeastaan vasta jälkeenpäin tiedämme olemmeko onnistuneet (Strandberg, henkilökohtainen tiedonanto 15.6.2022).

Kulttuuriohjelmasta keskustellessamme hän nostaa esille, että kulttuuri luo identiteettiä. Kulttuuriperinnön nosto on hänen mielestään tärkeää. Lisäksi se, että nuoret saavat aidosti ottaa vastuuta ja olla mukana toiminnoissa luo jatkuvuutta, näin heidän kykyihinsä luotetaan, hän kertoo. Hän myös mainitsee,

että kunnallinen kulttuuri saa hänen mielestään olla ihmisläheistä ja kansanomaista (Strandeborg, henkilökohtainen tiedonanto 15.6.2022).

Kunnan hyvinvointiryhmässä oli edustus kunnan sosiaali- ja terveyspalveluista ja hyvinvointiryhmän kokouksissa on keskusteltu mm. kulttuuriyksikön ja sosiaalipalveluiden yhteistyöstä sekä kulttuurin osallisuudesta hyvinvointityöhön. Tässäkin yhteydessä on noussut esille toive konkreettisista toimista ja malleista, myös tiedottamisen tärkeys on noussut esille. Lisäksi kaikissa yhteistoimintamalleissa on luonnollisesti otettava huomioon sosiaali- ja terveysalan eettiset säädökset ja lait. Matalan kynnyksen toiminta, myös maksuton, on suositeltavaa ihmisten osallistumisen ja saavutettavuuden kannalta.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että kaikki kulttuuriyksikön järjestämät tapahtumat ovat olleet maksuttomia vuonna 2022- helmikuu 2023, elokuvanäytöksiä lukuun ottamatta, näin kaikilla on mahdollisuus osallistua tilaisuuksiin. Laki yleisistä kirjastoista taas velvoittaa kirjastojen tapahtumien olevan ilmaisia, joten myös heidän tarjontaansa on kaikilla mahdollisuus osallistua (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016). Lisäksi kulttuuriyksikössä on luonnollisesti huomioitava eri alojen eettiset säädökset ja vältettävä kaikenlaiset leimautumisen riskit toiminnoissaan. Matalan kynnyksen tapahtumia ja kohdennettuja tapahtumasisältöjä lisättiin tietoisesti vuonna 2022 esille nousseen tarpeen vuoksi, mutta myös yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistämiseksi.

Yllä mainittujen keskustelujen lisäksi kulttuuriohjelmaa on työstämisen aikana esitelty myös vapaa-aikayksikön työntekijätiimille sekä kulttuuri- ja vapaa-aika lautakunnalle, jotta myös he ovat tahtoessaan saaneet vaikuttaa sisältöihin.

4 Osallistaminen

4.1 Osallisuus ja kulttuuripalvelut

Kulttuurikentällä osallisuudella voidaan tarkoittaa osallistumista tekemiseen ja kokemiseen. Se on myös vaikuttamismahdollisuuksia päätöksiin ja osallistumista toimintojen suunnitteluun. Eli, osallisuudella ihmiset otetaan mukaan tekemiseen ja toteuttamiseen. Osallisuudella on erilaisia ulottuvuuksia, myös kritisoituja sellaisia (Kts. Kulturanalys Norden. Nordisk kulturfakta 2022:7, 17).

Terveysten ja hyvinvoinninlaitoksen verkkosivujen mukaan osallisuus on kuulumista ja kuulluksi tulemaista. Osallisena ihminen kokee olevansa osa kokonaisuutta ja pystyvänsä vaikuttamaan yhteisiin asioihin. (Vrt. THL:n verkkosivu).

Kulttuuriohjelmaa varten tuli ehdottomasti kuulla palvelujen käyttäjiä, eli asukkaita, vapaa-ajan asukkaita ja muita mahdollisia asiakkaita. Koimme erittäin tärkeäksi saavuttaa myös kuntalaiset, jotka eivät käytä kulttuuripalveluja tai joilla saattaa olla esteitä kulttuurin äärelle tulemisessa. Kulttuuriyksikkö ja kirjastotoimi tekivät yhteisen kyselypohjan, näin vastauksia saatiin niin kulttuuri- kuin kirjastopalveluihin liittyen.

4.2 Kysely

Kaikille avoin kysely oli auki kunnan verkkosivuilla 19.4-3.5.2022. Sen tarkoituksena oli antaa tietopohjaa siitä mitä ihmiset ajattelivat kulttuuripalveluista. Kaikille avoin kysely oli myös kulttuurikahvien lisäksi yksi kuntalaisten keino vaikuttaa kulttuuriohjelman sisältöihin. Koska halusimme keskittyä myös asiakaslähtöisyyteen palveluissa ja kulttuuriohjelman teossa, oli tiedonkeruu tärkeää. Kyselyihin tosin vastaa usein aktiivisimmat henkilöt ja siksi havainnot, kulttuurikahvit ja keskustelut toivat lisää tietopohjaa kyselyn rinnalle.

Kysely tehtiin suomeksi ja ruotsiksi, koska kunta on kaksikielinen. Kyselystä tehtiin uutinen kunnan verkkosivuille ja siitä tiedotettiin myös sosiaalisessa mediassa, paikallisessa lehdessä, sekä kirjastoissa. Saavutettavuuden takia, myös kyselyn paperiversioita löytyi kaikista kunnan kirjastoista.

Koska halusimme laajaa näkökulmaa, pohjustimme kyselyn saatetekstiä niin, että avasimme kulttuurin olevan paljon muutakin kuin mitä perinteisesti kulttuuriksi mielletään. Lisäksi painotimme, että kulttuuri sopii kaikille ja sen äärelle kaikki ovat tervetulleita. Tämä seikka tuotiin esille myös kunnan verkkosivuilla olleessa uutisessa kyselystä. Halusimme näin madaltaa vastaamiskynnystä. Toivoimme saavuttavan myös heitä, jotka eivät koe kulttuuriin osallistumista luonnolliseksi.

Jotta saavuttaisimme myös lasten ja nuorten äänen, lähetti kunnan sivistysjohtaja kyselyn kouluille. Se ei kuitenkaan poikanut paljon vastauksia, mikä tietysti oli riippuvainen siitä, oliko opettajilla aikaa teettää kysely. Jotta saisimme vastauksia myös heiltä, joilla on mahdollisia esteitä osallistumiselle, lähetimme tiedon kyselystä ja myös kyselyn paperiversiosta ikäihmisten palveluiden työntekijöille sekä muihin asumis- ja päivätoimintapalveluihin. Lisäksi lähetimme linkin nuorten parissa työskenteleville. Oli tärkeä kerätä eri kohderyhmien näkemykset ja toiveet, sillä tavoitteenamme oli kulttuurin osallistumisen esteiden madaltaminen ja saavutettavuuden lisääminen.

Kysymykset tehtiin kulttuuriyksikön ja kirjastotoimen edustajan toimesta. Kysymykset hyväksyttiin kunnan vapaa-aikajohtajan, kirjastotoimen johtajan sekä Turun ammattikorkeakoulun yliopettajan kautta. Samaan aikaan Salon kaupungilla oli avoin kulttuuripalvelukysely käynnissä verkkosivuillaan, vertasimme kysymyksiämme myös heidän kyselypalettiinsa.

4.3 Kyselyn tulokset

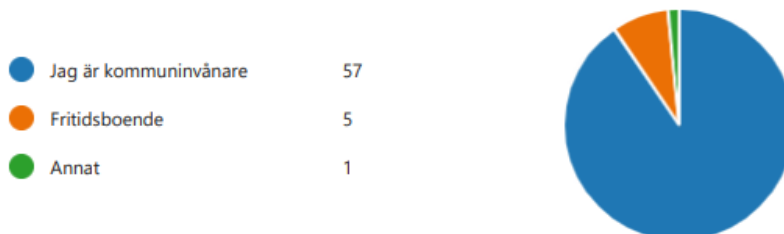
Kyselyn tulokset on tässä raportissa havainnoitavissa kysymyskohtaisesti piirakka- pystypylväs-, tai vaakapylväskuvioina. Avoimet vastauskohdat, johon vastaaja sai omin sanoin kertoa ajatuksensa, on esitetty kirjallisesti. Kuvioiden

ja avointen vastausten ohessa on myös pohdinta tuloksesta ja mahdollisesta tavasta vastata esille nousseeseen teemaan tai tarpeeseen. Verkkokyselyn rinnalla saimme myös paperiversioita.

Kyselyyn vastasi 102 henkilöä. Vastanneista 63 kpl täytti ruotsinkielisen kyselyn ja 39 kpl suomenkielisen kyselyn. Vastaajajoukko ei ollut tarpeeksi kattava, jotta se olisi antanut realistisen kuvan asukkaiden toiveista. Suuntaa antava se tosin oli. Pieni osa vastaajista oli vapaa-ajan asukkaita. Halusimme pitää suomenkieliset ja ruotsinkieliset vastaukset erillään, jotta näkisimme eroavaisuuden vastauksien välillä. Kunnassa suurin osa puhuu ruotsia äidinkielenään ja toivoimme saavamme tietoa siitä mikä suomenkielisiä kiinnostaa, sillä heidän osallistumisensa kulttuuripalveluihin on ollut huomattavasti vähäisempää. Halusimme tulevaisuudessa panostaa kaksikieliseen tarjontaan, joihin kaikki voivat osallistua yhdessä eikä erikseen.

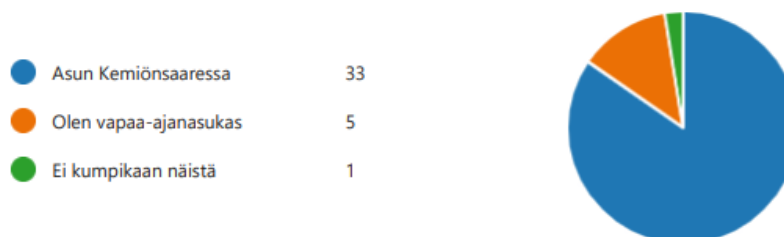
Alla kuvio 1 ja 2, joissa vastaajien asukas, vapaa-ajan asukas ja muu osuus on vastausmäärän mukaan numeroitu.

2. Välj

KUVIO 1: Bakgrundsuppgifter: jag är

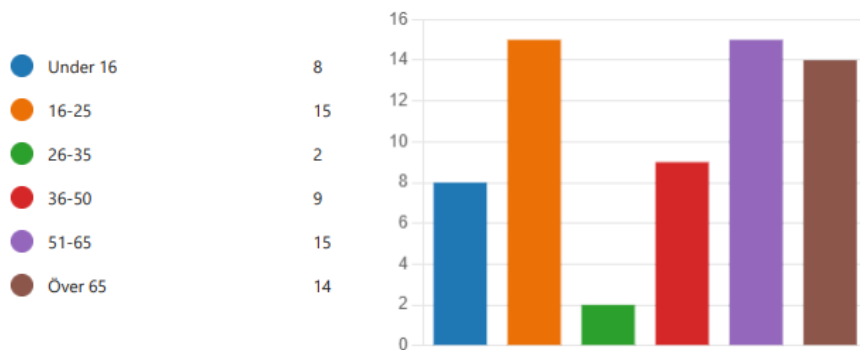
2. Valitse

KUVIO 2: Taustatieto: olen/asun

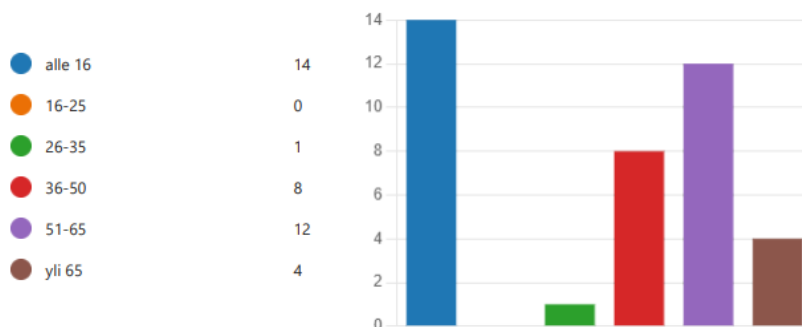
Vastauksia tuli eniten kunnan isommista keskuksista, mikä tietysti myös on osaltaan vaikuttanut verkkokyselyn tuloksiin. Ruotsinkielisiä vastauksia tuli huomattavasti eniten Kemiön/Vretan alueelta, seuraaviksi nousivat Björkboda/Dragsfjärd ja Mark/Nivelax ja vasta sitten Taalintehtas. Kun taas suomenkielisiä vastauksia tuli eniten Taalintehtaan alueelta. Taalintehtaan lisäksi eniten suomenkielisiä vastauksia tuli Kemiön/Vretan ja Björkboda/Dragsfjärdin alueelta. Niin suomen- kuin ruotsinkieliseen kyselyyn tuli muutamia vastauksia kylistä, mutta pääosin edellä mainituilta alueilta, missä tietenkin on enemmän asukkaita ja kulttuurin äärelle on helpompi tulla.

1. Ålder

KUVIO 3: Bakgrundsuppgifter: ålder

1. Ikä

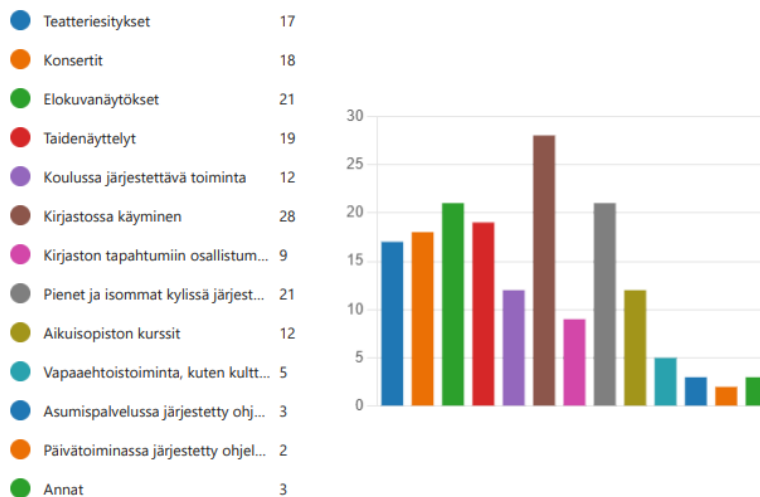

KUVIO 4: Taustatiedot: ikä

Taustatietona kysimme myös mihin ikäluokkaan vastaaja kuului, vastaukset havainnollistettu yllä kuvioissa 3 ja 4, numerot vastaavat vastanneiden määrä.

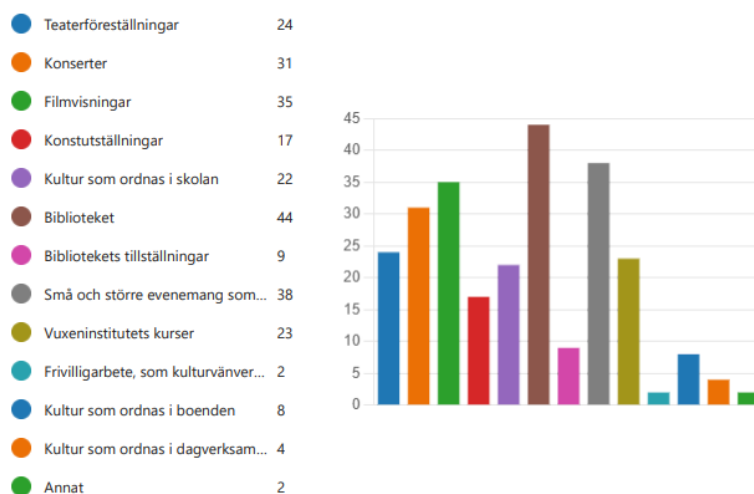
Suomenkielisistä vastauksia tuli eniten alle 16-vuotiailta, mihin on saattanut vaikuttaa, että kyselyyn on mahdollisesti vastattu koulupäivän aikana. Seuraava vastaajaikä oli 51–65-vuotiaat ja 36–50-vuotiaat. Kun taas ruotsinkielisissä eniten vastanneita oli ikäluokassa 16–25-vuotiaat ja 51–65-vuotiaat sekä yli 65-vuotiaat. Myös ruotsinkieliset alle 16-vuotiaat ja 16–25-vuotiaat ovat saattaneet vastata koulupäivän aikana. Suomenkielisiä vastauksia ikähaarukassa 16–25-vuotiaat ei saatu yhtään. Kunnassa ei ole suomenkielistä toisen asteen oppilaitosta, mikä on saattanut vaikuttaa. Vähiten vastauksia saatiin 26–35-vuotiailta kummassakin kyselyssä.

4. **Mitä kunnan kulttuuripalveluja käytät?** Voit valita useamman vaihtoehdon.

Kuvio 5 Mitä kulttuuripalveluja käytät

4. **Vilka av kommunens kulturtjänster använder du?** Det är möjligt att välja flera alternativ.

Kuvio 6: Vilka kulturtjänster använder du

Mitä palveluja asiakkaat käyttävät oli tärkeä tieto, yllä havainnollistettu kuvioissa 5 ja 6. Kysymykseen on saanut vastata useamman vaihtoehdon ja numerot ovat vastausten määrä. Kummankin kielisissä vastauksissa eniten käytetty palvelu oli selkeästi kirjasto. Myös pienet ja isommat tapahtumat kylissä ja elokuvanäytökset nousivat korkealle. Suomen kulttuurirahaston teettämässä laajassa kyselyssä suomalaisten suhteesta kulttuuriin 2022 kirjasto koettiin myös tärkeimmäksi kulttuuripalveluksi, lisäksi elokuvateatteri, kurssi- ja harrastemahdollisuudet nousivat korkealle samaisessa kyselyssä (Nurmela 2022, 38–39). Kirjojen lukeminen ja elokuvateatterinäytökset ovat nousseet tärkeiksi Suomen osalta myös Pohjoismaisessa kyselyssä ihmisten kulttuuriharrastusaktiiviteeteistä (Kulturanalys Norden. Nordisk kulturfakta 2022:7, 31). Eli, Kemiönsaarella on suunnilleen samankaltainen kulttuurin tärkeysjärjestys kuin valtakunnallisessa vertailussa. Myös Pohjoismaisessa tutkimuksessa on Suomen osalta saatu samoja vastauksia.

Kemiönsaarella on kirjastotoimen lisäksi vakituinen kunnallinen elokuvateatteritoiminta, joka on resursseiltaan yksi kulttuuriyksikön isoimmista satsauksista. Kunnan elokuvateatteri on ollut kauan toiminnassa, joten ihmiset ovat tottuneet sen olemassaoloon, mikä luonnollisesti on vaikuttanut

vastauksiin. Elokvateatteri sijaitsee Kemiössä kulttuuritalo Villa Landessa. Saliin mahtuu noin 250 henkilöä. Villa Landen tekniikka digitalisoitiin vuonna 2011 ja uusia elokuvia, ajoittain myös ensi-illoja esitetään viikoittain syys- ja kevätkaudella. Elokvatarjonnassa otetaan huomioon eri ikäluokat ja sisältö on vaihtelevaa. Taalintehtaalla toimii elokuvakerho vanhassa kunnan omistamassa elokvateatteri Bio Ponyssa. Kerhoa ylläpitää Kemiönsaaren aikuisopisto ja kulttuuriyksikkö. Mainittakoon, että Taalintehtaan elokvateatteri Bio Pony ei ole digitalisoitu, joten siellä ei voi ylläpitää samankaltaista elokvatoimintaa kuin Villa Landessa.

Elokvänäytökset koetaan selkeästi tärkeäksi ja se on kunnan vakiintunutta toimintaa. Vaikka katsojamäärät vaihtelevatkin elokvittain paljon, on tärkeä ylläpitää toimintaa, jota ihmiset kokevat tarvitsevansa. Kunnan järjestämä kulttuuritarjonta on siis hyvin elokvavapainotteista.

Tapahtumat taas eivät aina ole pelkästään kunnan järjestämiä, sillä esimerkiksi isommat festivaalit ovat yhdistyksien järjestämiä, tosin heillä on mahdollisuus hakea kunnalta rahallista tukea toiminnalleen. Teatteri ja näyttelyt olivat vastauksien mukaan myös käytettyjä palveluita. Asukkaat ovat kovasti kaivanneet lisää näyttelytilaa kuntaan, koska harrastajamäärä on suuri. Tilaa on etsitty, mutta sopivaa ei ole löytynyt. Kunnalla ei ole myöskään omaa teatteria, mutta harrastajateatteritoimintaa löytyy yhdistyskentältä ja lisäksi kunnalla on Åbo Svenska teatern:in kanssa sopimus kolmesta vuosittaisesta esitysvierailusta, joiden esityspaikka vaihtelee kunnan eri alueilla. Esitykset tosin ovat pääosin ruotsiksi. Ajoittain kulttuuriyksikkö myös tilaa erillisesti esityksiä, etenkin kouluihin mm. kulttuuripolun toteuttamiseksi. Vuosittaisen Svenska Veckanin aikana myös Folktinget tarjoaa esityksiä etenkin päiväkoteihin ja kouluille.

Konsertit oli myös valittu käyntikohteeksi, konsertteja järjestetään niin kunnan puolesta kuin myös yhdistysten ja lisäksi artistit itse vuokraavat alueelta tiloja omille kiertueilleen kuten he tekevät muissakin kunnissa. Konsertteja siis järjestetään niin kunnan omistamissa kuin yhdistyksien ja seurakunnan tiloissa useimmiten ulkopuolisten tahojen toimesta. Vuonna 2022-helmikuu 2023 on

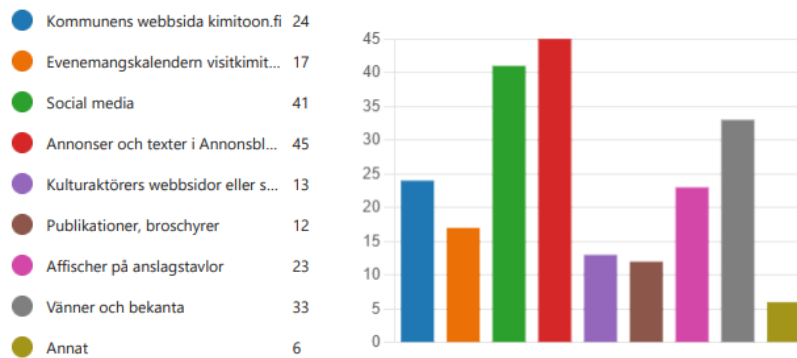
kulttuuriyksikön toimesta, jonkin tapahtuman yhteydessä järjestetty maksuttomia pienimuotoisempia konsertteja, jotka sisällöltään sopivat johonkin teemaan kuten esimerkiksi Itämeripäivä, Svenska Veckan, Vauvan Päivä sekä 2023 Kaveriviikon konsertit, myös bänditapahtuman SKENE2022 voi tähän laskea.

Kulttuuriyksikkö ja kirjastotoimi järjestävät lisäksi kulttuuritoimintaa kouluissa ja ikäihmisten palveluissa. Ikääntyneiden asumispalveluissa on vuonna 2022 järjestetty myös kohdennettuja konsertteja. Kunnan kulttuuritarjontaa järjestävät myös aikuisopisto ja kirjasto mm. kirjailijavierailujen, kurssien ja luentojen muodossa. Taiteen perusopetustakin on tarjolla aikuisopiston ja muutaman ulkopuolisen tahon kautta. Tässä on hyvä mainita myös, että kunta järjestää Harrastamisen Suomenmallin kerhotoimintaa lapsille ja nuorille. Kunta myös jakaa vuosittain avustuksia paikallisille kulttuuritapahtumille, projekteille ja toiminnalle sekä tukee paikallisia kulttuuriharrastamista mahdollistavia tahoja ja museotoimintaa.

Kattaus on hyvä, mutta sitä voi aina teroittaa ja kehittää ja vuonna 2022 päätin järjestää enemmän kunnan omia maksuttomia tapahtumia erilaisin teemoin ja eri puolilla kuntaa, jotta osallistumisen kynnyks madaltuu. Kyselyn vastauksien perusteella oli kulttuuriyksikkö koettu liikaa taustalla toimivaksi tai etäiseksi, siksi omien tapahtumien lisääminen oli paikallaan. Myös teemallisten tapahtumien sisältö tulee miettiä tarkkaan, mitä ihmiset toivovat ja mikä on teemaan sopivaa. Kulttuuri voi myös osaltaan sivistää ja saattaa tietoisuuteen aiheita kuten Itämeren suojelu, kulttuuriperintö, lukutaito jne. Aiheita voi keksiä lisää, vaikka kuinka paljon ja ne on hyvä linkittää ajankohtaisiin aiheisiin.

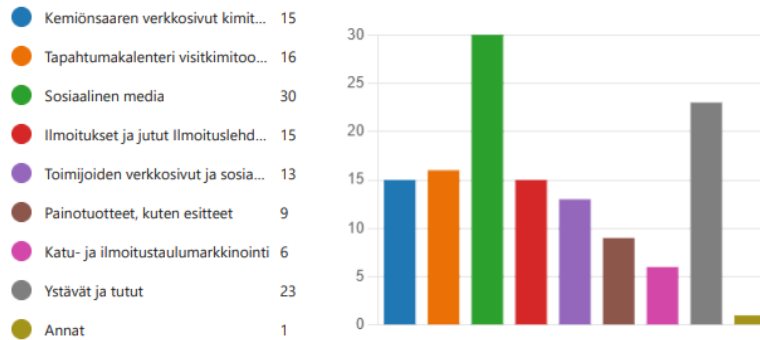
Miten sitten saavutamme ihmiset, oli tärkeä tietää. Saimme jonkin verran osviittaa kyselyn kautta, alla kuvat 7 ja 8 aiheeseen liittyen. Kysymykseen sai valita useamman vastauksen, kuvion numerot ovat vastauksien määrä.

5. **Var hittar du information om kommunens kulturinnehåll?** Det är möjligt att välja flera alternativ.

KUVIO 7: Var hittar du information

5. **Miten saat tietoa kunnan kulttuuritarjonnasta?** Voit valita useamman vaihtoehdon.

KUVIO 8: Mistä saat tietoa

Yllä olevien kuvioiden 7 ja 8 mukaan ruotsinkieliseen kyselyyn vastanneet saivat eniten tietoa kulttuuritoiminnoista paikallislehdestä, kun taas suomenkieliseen vastanneet saivat eniten tietoa sosiaalisesta mediasta sekä ystäviltä ja tutuilta. Ystävät ja tutut nousi myös ruotsinkielisessä kyselyssä sosiaalisen median jälkeen. Ruotsinkieliseen kyselyyn vastanneet löysivät tarjontaa enemmän kunnan verkkosivuilta kuin visitkimitoon.fi tapahtumakalenterista, kun taas suomenkieliseen kyselyyn vastanneet seurasivat enemmän visitkimitoon.fi sivustoa kuin kunnan verkkosivuja. Ruotsinkieliseen vastanneet seurasivat myös ilmoitustauluja, kun taas suomenkieliseen vastanneet saivat enemmän tietoa painotuotteista kuten lehtisistä. Vaikka vastauksissa sosiaalinen media nousi esille, tuli myös

muutamia vastauksia siitä, että kulttuurikentällä on jo liian monta sosiaalisen median kanavaa ja informaatiota tulee liikaa.

Kyselyssä kerättiin tietoa myös siitä, kuinka tärkeinä vastaajat pitivät erilaisia kulttuuritoimintoja. Suomenkielisen ja ruotsinkielisen kyselyn vastaukset vaihtelevat hiukan tässäkin kohdassa. Kummassakin on kirjastopalvelut nostettu erittäin tärkeäksi. Se, että kunta järjestää kulttuuripalveluja ympäri vuoden oli suomenkieliseen kyselyyn vastanneille erittäin tärkeää. Myös ruotsinkieliseen vastanneet kokivat tämän tärkeäksi, mutta joukossa oli myös ei lainkaan tärkeä- ja en osaa sanoa-vastauksia. Suomenkielisessä oli hiukan enemmän toivetta siitä, että kulttuuria järjestettäisiin myös kylissä.

Suomenkieliseen vastanneet pitivät omaa osallistumistaan kulttuurin ja taiteen tekemiseen hiukan tärkeämpänä kuin ruotsinkieliseen vastanneet. Myös pop-up tyyppinen kulttuuritoiminta nousi aavistuksen enemmän esille suomenkielisissä vastauksissa. Paikallishistoriaa toivottiin kummassakin nostettavan esille ja myös kohdennettuja palveluja tarvitaan. Pääosin kaikki vaihtoehdot koettiin kyselyssä jonkin verran tärkeiksi tai tärkeiksi. Yksikään kysymys ei ollut täysin punaisella ja en osaa sanoa-vastauksetkaan eivät korostuneet.

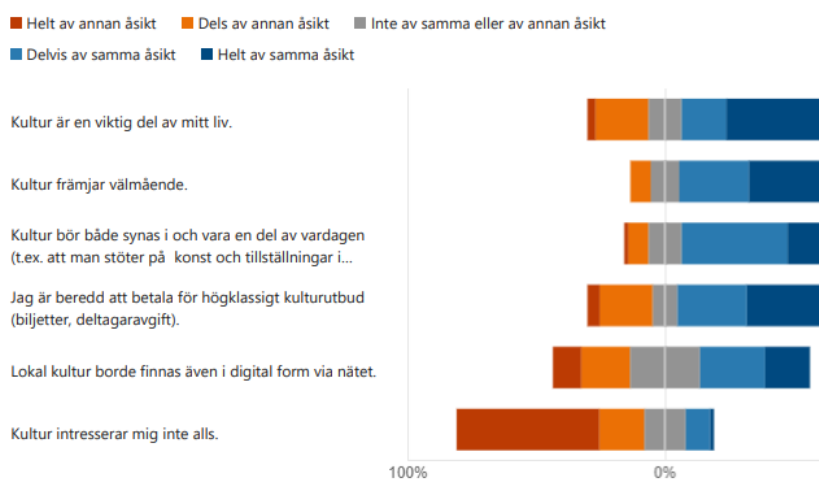
Voi siis päätellä, että on tärkeä ylläpitää kirjasto- ja olemassa olevia kulttuuripalveluja, mutta myös muunlaiseen tarjontaan suhtaudutaan positiivisesti. Palveluja tulee järjestää läpi vuoden, eri puolilla kuntaa ja on hyvä kokeilla erilaisia toimintamuotoja. Kuntalaisille järjestetyssä kulttuurikahvitilaisuudessa nostettiin myös esille pop-up kulttuuritarjonta, joten sitä kannattaa kokeilla, se voisi palvella myös vapaa-ajan asukkaita. Rikasta paikallishistoriaa tulee myös nostaa esille ja hyödyntää kulttuuripalveluissa.

Vastauksia tutkiessa on hyvä tiedostaa, että esimerkiksi esteettömyys saattaa olla tärkeämpi, jos vastaajalla on omakohtaista kokemusta osallistumisen esteistä. Samalla on myös tiedostettava, että ikä, asuinalue ja aktiivisuus kulttuurin parissa saattavat vaikuttaa vastauksiin ja näkyä myös jossain määrin tuloksissa, esimerkiksi jos jokin edellä mainittu tausta on korostunut vastaajien joukossa. Vastaajien aktiivisuudesta kulttuurin parissa emme voi varmaksi

tietää, koska sitä ei ole kysytty. Mutta viitteitä on siitä, että kyselyyn on isolta osalta vastannut kulttuurin käyttäjät.

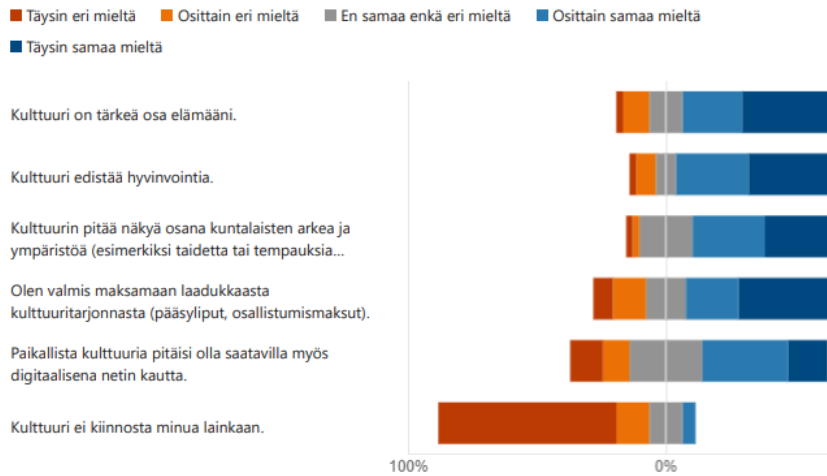
Mahdollisia osallistumisen esteitä tulee joka tapauksessa madaltaa ja poistaa, on myös saatava mukaan heitä, jotka eivät kyselyyn ole vastanneet, tai eivät osallistu toimintaan. Myös kohdennettuja palveluja tarvitaan. Korostettakoon myös että, vaikka kyselyssä kielet ovat erikseen, ovat kunnan palvelut kaksikielisiä ja kulttuuritarjonta on tarkoitettu kaikille yhdessä käytettäväksi.

7. Värdera påståenden som är i anknytning till kommunens kulturtjänster, välj ett passande alternativ.

KUVIO 9: Värdera påståenden

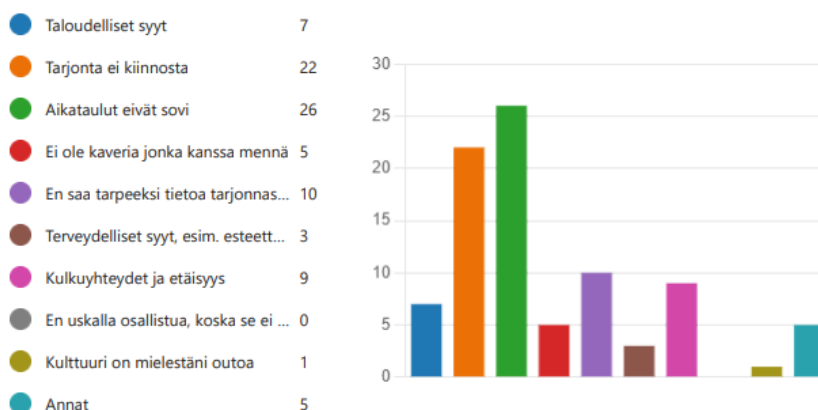
7. Arvioi kunnan kulttuuritarjontaan liittyviä väitteitä ja valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto.

KUVIO 10: Arvioi väitteitä

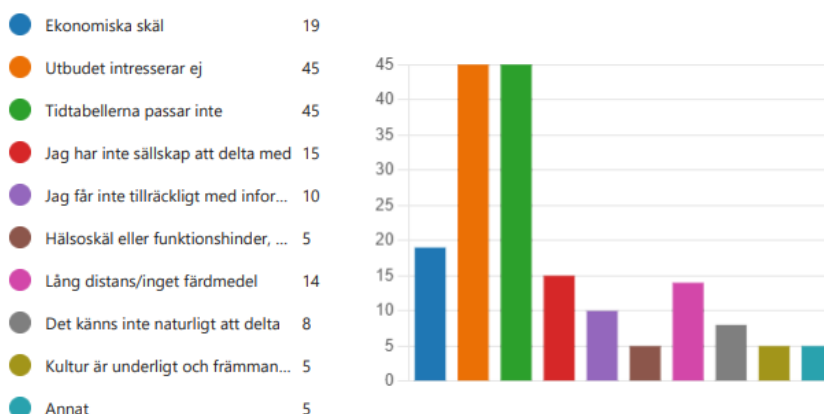
Kyselyssä sai myös arvioida kulttuuritarjontaan, yllä kuviot 9 ja 10, vastaukset prosentteina. Vastanneet kokivat kulttuurin tärkeäksi osaksi elämäänsä sekä kulttuuritarjonnan edistävän koettua hyvinvointia. Kulttuuri sai myös näkyä arjessa ja ympäristössä ja myös digitaalisia palveluja kaivattiin. Voi siis todeta, että kyselyyn vastanneet kokevat kulttuurin tärkeäksi kunnan palveluksi. Ihmiset olivat vastauksien mukaan myös valmiita maksamaan laadullisista palveluista, tosin kunnan omat palvelut ovat pääosin maksuttomia elokuvia lukuun ottamatta.

8. **Mitkä seikat voivat omalla kohdallasi estää tai hankaloittaa kulttuuripalveluiden käyttöä Kemiönsaarella?** Voit valita useamman vaihtoehdon.

KUVIO 11: Esteitä osallistumiselle

8. **Vad kan påverka eller hindra ditt deltagande i kulturutbudet?** Det går att välja flera alternativ

KUVIO 12: Hinder för deltagande

Halusimme tietää mikä luo mahdollisia esteitä osallistumiselle, kuviot 11 ja 12 yllä. Kysymykseen sai valita usean vaihtoehdon, kuvioissa vastausten määrä. Suomenkieliseen kyselyyn vastanneet olivat sitä mieltä, että aikataulut eivät sovi tai tarjonta ei kiinnosta. Myös tiedon puute ja kulkeminen osoittautuivat esteeksi. Ruotsinkielisten vastausten perusteella aikataulut sekä sisältö vaikuttivat tasavertaisesti osallistumiseen. Myös seuran puute nousi esille, etenkin ruotsinkielisistä vastauksista. Kulttuurikaveritoiminnan herätteleminen oli siis ajankohtaista. Kulttuurikaveritoiminta on ollut suunnattua

ikäntyneempään väestöön. Voisi olla paikallaan pienimuotoisesti kokeilla samankaltaista toimintaa myös nuorille tai työkäisillekin.

Ruotsinkielisessä kyselyssä oli vastattu myös esteeksi se, että ei uskalleta osallistua koska se ei tunnu luontevalta. Kulttuurin koki myös oudoksi 5 ruotsinkieliseen kyselyyn vastannutta, kun taas suomenkieliseen kyselyyn kukaan ei ollut vastannut, ettei uskalla osallistua kulttuurin pariin koska se ei tunnu luontevalta. Yksi suomenkieliseen kyselyyn vastannut koki kulttuurin outona. On huomioitava se, että ruotsinkieliseen kyselyyn vastasi enemmän ihmisiä. Mutta kuntaan on myös muuttanut paljon suomenkielistä väestöä, jotka ovat aktiivisia kulttuurin harrastajia tai kulttuurialan ammattilaisia, ehkä tämä on vaikuttanut siihen, että kulttuuri tuntuu luontevalta. Tai sitten suomenkielisistä juuri kulttuurista kiinnostuneet ovat vastanneet kyselyyn eikä niinkään he, jotka kokevat kulttuurin etäiseltä. Sen mitä voimme varmaksi todeta on, että osallistujamäärät kunnan suomenkielisessä tarjonnassa ovat olleet hyvin matalat. Kyselyn avoimeen kohtaan tulikin kommentteja kaksikielisyydestä, palvelut koettiin enemmän ruotsinkielisille suunnatuilta.

Myös taloudelliset syyt oli noussut vastauksien joukosta yhdeksi syyksi jättäytyä pois tarjonnasta. Tähän taloudelliseen esteeseen tulisi kulttuuriyksikön luoda hyvinvointialue Varhan kanssa ja ylikunnallisessa yhteistyössä malli, jonka kautta taloudellisesti heikommassa tilanteessa olevat voivat maksuttomasti osallistua kulttuurin pariin. Koska kunnan toiminnot kuitenkin ovat maksuttomia, olisi tärkeä saada muitakin kulttuurituottajatahoja mukaan malliin ja jos malli on ylikunnallinen, palvelee se käyttäjiä laajemminkin, kun palveluihin voi osallistua kuntarajat ylittäen.

Kulturanalys Norden:in tutkimuksen mukaan sosioekonominen tausta, koulutus, ikä ja sukupuoli vaikuttavat kulttuuriaktiviteettien valintoihin ja osallistumisen aktiviteettiin. Kemiönsaaren kyselyssä emme kysyneet vastaajien taloudellisia tai koulutuksellisia taustoja, joten paikallista tietoa meillä ei ole. Kulturanalys Norden:in tutkimuksessa nähtiin myös eroavaisuus maaseudun ja kaupunkien palveluissa mikä vaikuttaa osallisuuteen ja osallistumiseen. Etäisyydet ovat maaseudulla pitkät ja palveluja ei ole tarjolla niin laajasti, että niihin olisi helppo

osallistua. Se, että tarjonta ei kiinnosta nousi vahvasti esille myös Kulturanalys Norden:in kyselyssä. (Kulturanalys Norden: Nordisk kulturfakta 2022:07, 46–51.)

Vastaajilla oli myös mahdollisuus lähettää terveisiä, palautetta, ideoita ja toiveita kulttuuriyksikölle ja kirjastotoimelle sekä kertoa miten kulttuuri vaikuttaa hyvinvointiin. Vastaukset näihin avoimiin kysymyksiin antoivat lisätietoa vastaajien kokemuksista, alla poimintoja. Vastauksia tuli niin ruotsiksi kuin suomeksi. Ruotsinkieliset vastaukset on käännetty suomeksi.

Toiveita, palautetta ja ideoita tuli esimerkiksi seuraavanlaisia:

- Kirjaston aukioloajat pidemmiksi tai itsenäisen käynnin laajempi mahdollistaminen.
- Kulttuuria pitää viedä enemmän päättäjien tietoisuuteen, Poliitiikkaa ja virkamiesvastuuta. Rohkeutta runnoa kulttuuripalvelut kuriositeetista hyvinvointi-, että elinkeinokeskustelun ytimeen.
- Näkyvyyttä kuntalaisten arjessa pitäisi lisätä huomattavasti. Ihan pienetkin arkea piristävät teot riittävät, jotta kuntalaiset huomaavat kunnan kulttuuripalveluiden olevan aktiivinen ja lähellä oleva osa yhteistä elämäämme. Tällä hetkellä kunnan kulttuuriosasto on etäinen ja liikaa pelkästään taustalla toimiva.
- Kirjasto on tärkeä käyttäjilleen, toivottavasti pysyy
- Kulttuurin hyvinvointivaikutukset tulee oikeasti nostaa esille
- Oikeasti kaksikielistä toimintaa sillä suomenkielisille on vähemmän tarjontaa
- Kunnasta tulee tehdä aidosti kaksikielinen
- Enemmän tietoa siitä mitä on tarjolla
- Näyttelytila
- sisältöä nuorille
- Kulttuuria tulee olla tarjolla kohdennetusti palveluissa
- Tarjonnan sisältöä pitää laajentaa
- Villa Landen kehittämistä

- Kulttuurisihteerin läsnäolon lisääminen tapahtumissa. Jää muuten etäiseksi, ja kulttuurisihteerin tulee verkostoitua laajasti.
- Tietoa siitä mitä kunnan kulttuuriyksikkö oikeasti tarjoaa, se on jäänyt tuntemattomaksi
- Halu tietää missä kaikki kunnan omistamat taideteokset ovat ja näyttely niistä
- Digitaalisia kulttuuripalveluja koska olisi helpompi osallistua, kulttuuriväki kunnassa on niin yhtenäistä, että tulee ulkopuolinen olo, kun osallistuu.
- Digitaalisten palveluiden kautta tavoitettaisiin laajempi yleisö
- Ajatelkaa isommin ja isompia nimiä
- Toiveissa ihan perus kulttuuritarjontaa tavallisille ihmisille
- Kulttuuritarjonta asumispalveluissa edesauttaa hyvinvointia
- Toivoisimme enemmän klassista musiikkia ja urkumusiikkia
- Järjestäkää jotain paikallisille, turisteille ja vapaa-ajan-asukkaille ja muistakaa paikalliset toimijat.
- Muistakaa tavalliset ihmiset, ei tarvita niin isoja satsauksia, jotta voimme hyvin ja viihdymme
- Järjestäkää toimintaa meille ikäihmisille ja ikääntyneiden palveluissa asuville.
- Kehittäkää aidosti kaksikielinen kunta, jossa huomioidaan myös vapaa-ajan asukkaiden tuoma ostovoima, myös kulttuurin osalta. Kesällä on paljon matkailijoille suunnattua tapahtumaa, mutta muuten täällä ei ole mitään, jos et puhu ruotsia. Tyvärr.
- Miettikää tuota kulttuuritarjontaa netin kautta...saisi paljon kiinnostuneita
- Enemmän osallistavaa ja sukupolvien rajoja ylittävää tarjontaa.
- Ammattitaiteilijoiden yhteisiä projekteja ja kokoontumisia
- Jos olisi joku, jonka kanssa mennä, ettei ole yksin
- Kemiönsaarella on rikas paikallishistoria, sitä voisi hyödyntää vielä enemmän kuin nyt
- Vielä enemmän tarjontaa ympäri vuoden, mietitään saavutettavuutta, kulttuuri keinona tuoda ihmisiä yhteen kuten kesäasukkaat ja

vakiasukkaat tai ruotsinkieliset ja suomenkieliset, ruotsinsuomalaisten kirjailijoiden esittelyjä ym.

- Se että kaikki laittaisi tapahtumat yhteiseen kalenteriin, jotta tietoa ei tarvitsisi kaivaa tuhannesta paikasta. Lisäksi monet eri facebook- sivut alkavat jo vähän ärsyttää!
- Kirjastoauto läpi vuoden
- Taiteen itseisarvo myös myönnettävä eikä vain välinearvo
- Kulttuuritilat ja tapahtumat ovat parhaimmillaan kohtaamispaikkoja. Mahdollisuus tavata ihmisiä, kohtaamispaikkoja ei ole aiemmin ollut, ehkä tulevaisuudessa on. Villa Lande ei ole hyvä kohtaamispaikka, siellä ei ole tilaa.
- Kulttuuri kuuluu kaikille! Terveiset myös kunnan päättäjille, että tällaisina epävarmoina aikoina kulttuuri tuo ihmisiä yhteen ja antaa lohtua, kun talous murenee...

Vastauksia tuli myös asioista, jotka olivat hyvin juuri nyt:

- Kirjasto!
- aikuisopiston kurssit ja elokuvat
- paljon tarjontaa, etenkin lapsille ja nuorille
- löytyy jotain kaikille
- laaja kulttuuritarjonta ja käyn usein kirjastossa ja pidän Villa Landesta tapahtumapaikkana.
- Laaja tarjonta, festivaalit, Sagalund
- Hyvä, että kirjastossa ajoittain järjestetään hauskoja aktiviteetteja

Vastauksien seassa oli myös kritiikkiä ja heitä, jotka eivät kokeneet kulttuurin luovan myöskään hyvinvointia, tai eivät tienneet kulttuuritarjonnasta:

- Kulttuuri ei ole vaikuttanut minun hyvinvointiini
- Ei kulttuuri minulle ole tuottanut mitenkään merkittävästi hyvinvointia
- Kertokaa ensin mitä tarjoatte, niin sitten voin kertoa miten se vaikuttaa
- Mitä kulttuuriyksikkö tarjoaa? Täysin tuntematon organisaatio minulle
- Hävytöntä, että Villa Landessa ei ole lipunmyyntiä

Suurin osa vastasi kuitenkin kulttuurin vaikuttavan positiivisesti hyvinvointiin ja kokivat kulttuurin tärkeäksi osaksi elämää, alla esimerkkejä vastauksista:

- On kiva, kun tietää, että on jokin tuleva tapahtuma merkitty kalenteriin
- Lukeminen ja kirjasto ovat elintärkeitä, myös musiikki ja taide-elämykset rikastuttavat
- Kulttuurista saan iloa ja energiaa, se on minun polttoaineeni
- Kulttuuri tukee hyvinvointia, sillä päivät voivat käydä pitkiksi ja tylsiksi
- Kulttuuri on yhdessä olemista
- kulttuuri ON hyvinvointia meille, jotka siitä pidämme
- Elämme ja olemme kulttuuria/kulttuurista. Virkistää mieltä, haastaa keskusteluihin, pohdintoihin, itkettää, naurattaa. Ihmisen kokonaisvaltaiseen hoitoon tärkeä tekijä.
- Hyvä kuntakulttuuri iloisempi asukas
- Tulee liikuttua ja kierrettyä saarta tapahtumien kautta. Rauhoittumishetkiä arjesta
- Kulttuuri edistää henkistä ja sitä kautta fyysistä terveyttä.
- Hyvät kulttuurielämykset parhaimmillaan koskettavat, yllättävät ja antavat uusia ajatuksia, ideoita ja uskoa ihmisyyteen. Sielulle ruokaa.
- Osallistumisesta tulee hyvä olo. Yleensä myös tapaa ihmisiä ja siitäkin tulee hyvä olo.
- Prosenttitaide tai pikemminkin tietoisuus siitä, että sitä on lämmittää mieltä. Kirjasto on unelma, joka tarjoaa tietoa, elämyksiä, elokuvia ja jopa kahvilan.
- Kemiönsaarelle on aina mukava tulla

Kulttuuriyksikkö ja kirjastotoimen edustaja kävivät läpi vastaukset. Kannattaa huomioida, että kysely teetettiin keväällä 2022, juuri viimeisien koronarajoitusten päätyttyä. Koronapandemia näytti vaikuttaneen osaan vastauksista, sillä moni kommentoi, että on mukavaa, kun toiminnot taas avautuvat, alla esimerkkejä:

- Hyvä, että kulttuuritoiminnot taas käynnistyvät

- Kiva, että kulttuuri taas käynnistyy, pääsee taidenäyttelyihin ja tapahtumiin.
- Hyvä, että kaikki taas käynnistyy, on ollut niin hiljaista kaikilla rintamilla.

Pandemian asettama tauko on osassa asiakkaista vaikuttanut kulttuuripalvelujen äärelle kaipuuseen samalla kun se mahdollisesti on myös saattanut etäännyttää joitain asiakkaita palvelun piiristä. Tätä on vaikea analysoida, sillä vastauksissa nousi enemmän esille kulttuuripalveluja käyttävien ääni, eikä heidän, jotka eivät käytä palveluja. Joten kyselyn perusteella, vastanneilla oli keväällä 2022 korostunut tarve päästä kulttuurin pariin pandemia-ajan jälkeen.

4.4 Kyselyn pohdinta ja mahdolliset toimenpiteet

Kyselyssä on huomioitava, että asiakkaille kaikki kunnassa tapahtuva kulttuuritarjonta saattaa näyttää samalta, vastauksissa ei aina ollut kohteena kunnan järjestämät kulttuuripalvelut. Mutta, koska korostamme tulevaisuudessa yhteistyötä, ei sillä sinänsä ollut väliä, seikka on kuitenkin huomioitava. Huomioitava on myös, ettei vastaajilla voi olla tiedossa kaikki kulttuuriyksikköä ja kirjastotoimea koskeva lakien ja veloitteiden kirjo saatikka resurssit tai kunnalliset muutokset. Kulttuuriyksikön työ ei aina näy ulospäin, eikä kaiken tarvitsekaan näkyä. Kulttuuriyksiköstä vastaaminen on sisällöllisesti usein myös hallinnollista, monialaista, koordinoivaa ja kehittämisluonteista. Kirjastollakin on moninainen työ kirjojen lainaamisen ohella. Eli, kummallakaan taholla ei ole henkilöstöresurssia olla aina läsnä ihan kaikessa ja jotkin toiminnat eivät ole suoraan kulttuurisihteerin tai kirjaston vastuullakaan. Vaikka tahtotilaa olisi, on tarkasteltava mitä priorisointeja teemme resurssit huomioiden. Tosin, on erittäin tärkeää kuunnella kuluttajia ja olla mahdollisimman paljon läsnä, sillä se madaltaa osallistumisen kynnystä ja antaa välittömästi tietoa oliko tapahtuma onnistunut. Vt. kulttuurisihteerinä toimiessani pyrin olemaan aktiivisesti läsnä järjestämissäni tapahtumissa aina kun se oli mahdollista, se on hyvä mahdollisuus kohdata palvelun käyttäjiä. Omia tapahtumia myös lisättiin tietoisesti vuonna 2022 ja niistä tiedotettiin laajasti.

Kohtaamispaikkatoiveeseen liittyen, mainittakoon, että kunnassa joulukuussa 2022 alkaneen Yhdistysdialogi-projektin työntekijä on osan työajastaan palkattu myös kulttuurikeskus Villa Landen kehittämis- ja markkinointityöhön. Hänen kanssaan kulttuuriyksikkö ja kirjasto tekevät tulevaisuudessa yhteistyössä. Kunta haluaa näin tehdä Villa Landesta tapahtumapaikan, jossa järjestetään monenlaista toimintaa. Kunta on siis hyvin lyhyellä aikavälillä pyrkinyt vastaamaan esille nousseisiin tarpeisiin ja kehittää aktiivisesti palvelujaan ja kuntastrategian toimenpiteitä asukas-, yhdistys ja yritysläheisesti.

Tiedottamisessa ja mainoksissa on vuonna 2022 helmikuuhun 2023 asti tuotu vahvasti ja tarkoituksella esille järjestäjätaho, kun kunnan kulttuuriyksikkö on toiminut tapahtuman päätuottajana. Logot ja maininta ovat tärkeitä, sillä jos missään ei näy kulttuuriyksikön järjestävän toimintaa jää kulttuuriyksikkö hämärän peittoon, kuten kyselyn vastauksissa kävi ilmi. Kommenteista voi päätellä, että kulttuuriyksikön esille tuominen on huomioitava myös osallistamisen kannalta. Kun tietää, että kunta järjestää toimintaa on helpompaa tulla paikalle ja kun tietää kehen kulttuuriyksikössä voi olla yhteydessä, madaltaa sekin keskusteluyhteyttä. Kulttuuriohjelmaan kirjasimme, että viestimme vastaisuudessa kulttuuripalveluista monikanavaisesti.

Kunnassa kun ei ole kattavaa julkista liikennettä ja etäisyydet pitkät, nousi ajatuksiin kirjastoauto, kuten yksi vastaajista oli ehdottanut. Kirjasto koettiin lisäksi kyselyn mukaan tärkeimmäksi kulttuuripalveluksi. Kyseisen kirjastoauton kyydissä voisi myös kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalveluita sekä erilaisia informatiivisia toimintoja ajaa asukkaiden luo. Asukkaat ovat usein maininneet, että tarvitsevat kohtaamispaikan ja etäisyyksien olevan este osallistumiselle. Näin myös kohtaamispaikka tuotaisiin ihmisten luokse. Edistäisimme yhdessä lukuintoa, kulttuuria, yhteisöllisyyttä sekä hyvinvointia. Myös yhdistykset voisivat toimia yhteistyössä kirjastoautotoiminnassa. Tämä voisi tietysti alkaa hankkeena ja toiminta olisi luonnollisesti resursoitava niin, että se aidosti toimisi eikä vain veisi aikaa jo niukasta henkilöstöressurssista. Yhteistyön tulisi myös jakautua realistisesti, ettei se kaadu yhden yksikön harteille. Ajatusta ei toimimattomana ja puoliksi suunniteltuna kannata toteuttaa, sillä se tuottaisi

käyttäjille pettymyksen. Hankkeet on alusta asti suunniteltava resurssit, tarve ja juurtuminen huomioiden.

Kyselyn pohjalta voi sanoa, että kulttuuri nähtiin pääosin positiivisena asiana, kulttuuri on vastanneiden kesken tärkeä osa elämää ja edesauttaa hyvinvointia. Suomen kulttuurirahaston teettämän kulttuuritutkimus 2022 mukaan valtakunnallisen kyselyn tulos oli samankaltainen (Nurmela 2022, 53–55).

Avoimien vastauksien perusteella kulttuuri piristää ja antaa muuta ajateltavaa arjen keskellä. Toki, kritiikkiäkin vastauksissa näkyy, tai oikeastaan palautetta ja kehittämisajatuksia, mitä on myös erittäin hyvä vastaanottaa, sillä se auttaa kehittämään palveluja. Vastaajat olivat miettineet vastauksiaan ja heille on hyvä ajoittain antaa vaikuttamisen mahdollisuus. Ihmiset pitäisi ottaa enemmän mukaan suunnitteluun ja tekemiseen. Vaikka kaikille ei voi kaikkea luvata on palveluita kehitettäessä hyvä saada käyttäjän näkemys, sillä palveluita tehdään ihmisiä varten. Siksi tulevaisuudessa tulee kulttuurikentän kahvien lisäksi järjestää myös asukkaiden avoimia kulttuurikahvitilaisuuksia, jossa kehittämistarpeista ja ideoista voidaan keskustella. Pienehkössä kunnassa sellaisia on mahdollista järjestää ja niihin tulee myös saavutettavuuden takia olla etäosallistumismahdollisuus kuten asukkaat ovat toivoneet. Osallistujia kahveille ei tähän mennessä ole ollut paljon. Kuulluksi tulemisen mahdollisuus pitää kuitenkin tarjota ja olemme sen kirjanneet kulttuuriohjelmaan. Kahvitapaamiset ovat myös hyvä keino asukkaille tavata toisiaan kulttuuriteeman äärellä ja näin luomme yhteisöllisyyttä.

Se mikä lähes kaikissa keskusteluissa, työryhmissä ja osittain myös kyselyssä on noussut esille, on, että pitää saada heidät, jotka eivät käytä kulttuuria mukaan kulttuurin pariin. Kyselyyn liittyen on saatu kommentteja, että ei viitsitty tai jopa kehdattu vastata, kun ei ole kulttuurin kuluttaja. Tämä osallistumattomuus ja ei-käyttäjien mukaan saaminen ei ole mikään uusi teema (Virolainen 2015, 64–76). Mutta koska se nostettiin vahvasti esille keskusteluissa ja osittain myös kyselyssä, tuli meidän kulttuuriohjelmassamme siihen vastata.

Emme halunneet eritellä ihmisiä erilaisiin lokeroihin, siksi emme kyselyssä keränneet enempää tietoja ihmisten taustoista. Emme myöskään halua kulttuuritarjonnassa eritellä ihmisiä vaan kannustamme yhdessä tekemiseen ja kokemiseen. Koimme, että pääpaino tulee olla siinä, että ihmiset kokevat itsensä tervetulleiksi kulttuurin äärelle. Kunnan strategia on nostanut kunnan yhdeksi vahvuudeksi yhteisöllisyyden (Kemiönsaaren verkkosivu). Tuemme strategista työtä valitsemalla yhteisöllisyyden myös kulttuuritoiminnan yhdeksi kulmakiveksi ja satsaamalla avoimeen ja positiiviseen ilmapiiriin.

Kulttuuritoimintoja on saavutettavuuden takia kuitenkin järjestettävä myös kohdennetusti ja räätälöidysti. Esteitä osallistumiselle voi olla paljon, niin fyysisiä, taloudellisia kuin sosiaalisia. Osallistamisen, osallisuuden ja saavutettavuuden edistämisen malleja löytyy paljon ja erilaisia hankkeita sen osalta on toteutettu lukuisia (Virolainen 2015, 42–51).

Koska kyselyn kattavuus oli aika pieni ja suurin osa vastanneista jo selkeästi käyttivät palveluita, ymmärsimme, että on jatkettava jo hyväksi koettuja kulttuuripalveluja, joista ihmiset pitävät. Mutta on myös lisättävä niitä heille, jotka jäävät ulkopuolelle tai joilla on esteitä osallistumiselle. Kulttuuria tulee siis tarjota kokeilevasti ja moninaisesti niin, että ne, jotka eivät halunneet, viitsineet, pystyneet tai uskaltaneet vastata kyselyyn tulisivat mukaan. Lisäksi monet olivat niin ruotsin- kuin suomenkielisessä kyselyssä vastanneet, että sisältö ei kiinnosta, sisältöä on siis aktiivisesti kehitettävä ja tiedottamista lisättävä.

Kokeilemisen kautta pyrimme saamaan ihmisiä osallistumaan ja malleja on luotava heille, joilla on taloudellisia, sosiaalisia tai fyysisiä esteitä, ilman että he tulevat leimatuiksi. Jotta kaikki kokevat kulttuurin äärelle tulemisen luontevaksi on mielestämme positiivisen ja vastaanottavan ilmapiirin luominen ja ylläpitäminen toimenpide, joka voisi madaltaa kynnystä osallistumiselle. Ehkä näin pystymme pitkällä tähtäimellä saamaan kulttuurin äärelle myös heidät, jotka kokevat kulttuurin oudoksi tai itsensä jopa ulkopuoliseksi. Kyse on ihmisläheisestä ja empaattisesta asenteesta sekä asiakaskeskeisestä työotteesta. Kuten tässä raportissa on aikaisemminkin mainittu, lisäsimme omia

tapahtumia ja toimintoja ja olimme niissä läsnä vuonna 2022, myös se on yksi toimenpide, johon päädyimme tämänkin esille nousseen seikan osalta.

Digitaaliset kulttuuripalvelut nousevat tämän tästä esiin verkostoissa, kuten se nousi myös kyselyssä ja keskusteluissa. Oli kuitenkin aistittavissa, että digitaaliset palvelut koettiin kunnan puolelta jokseenkin yhteisöllisyyden vastakohtana, tai sitten niihin ei ollut totuttu. Kyse ei kuitenkaan ole yhteisöllisyyden ja digitalisuuden vastakkainasettelusta vaan saavutettavuudesta ja yhdestä tavasta tarjota kulttuuripalveluita. Digitaalisia- tai hybridi kulttuuripalveluja käytetään yleensä myös yhdessä, esimerkiksi ikäihmisten palveluissa tai muissa ryhmätoiminnoissa. Se on myös yksi kulttuuripalveluiden käyttömahdollisuus silloin kun on fyysisiä esteitä osallistumiselle.

Tämänkaltaisia alustoja lähikunnissa ovat mm. Turun kaupungilla Omakirjasto.fi ja Paraisilla Kulturellen.fi. Toiminta vaatisi tosin tarkempaa kehittämistyötä ja hanketta kuten se on ollut myös Omakirjaston ja Kulturellenin osalta. Hyvä on myös tutkia olisiko alustalle aitoa käyttöä, ettei sellaista luotaisi turhaan. Tässä olisi sisältöjen osalta hyvä tehdä yhteistyötä yhdistyksien ja asukkaiden kanssa ja sisältö voisi olla pääosin paikallista. Digitaalisten palvelujen ei kuitenkaan pidä olla ulkopuolistavia, kulttuuriyksikön tulee järjestää ns. kohtaavia kulttuuripalveluja ympäri kuntaa ja myös erilaisissa palveluissa vaikka digitaaliset palvelut olisivatkin käytössä.

Kaiken kaikkiaan, arvostamme kyselyyn vastanneita henkilöitä ja saamaamme tietoa ja päätimme jatkaa vastanneiden hyväksi kokemia sisältöjä ja kehitämme lisäksi uusia tapahtumia ja toimintamuotoja. Kulttuuriohjelmassa olemme nostaneet esille kulttuuriyksikön aidon läsnäolon ja avoimen, kehittämismyönteisen työtteen, sillä sen kautta tavoitamme ihmisiä ja olemme yhteistyössä toimijoiden ja tekijöiden kanssa.

Koska kyselyn tulos ei ollut tarpeeksi kattava emme voineet täysin siihen nojautua. Ymmärsimme että on vahvasti huomioitava myös havainnot ja moniammatillisen verkoston ja keskustelujen kautta tulleet signaalit ja lisäksi on

tarkasteltava yhteiskunnallista tilaa ja sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen kunnalle tuomia muutoksia ja vaatimuksia.

Oli tärkeä kuulla myös Kemiönsaaren kulttuuritoimijoiden ajatuksia. Heille järjestettiin kulttuurikahvitilaisuus 25.4.2022. Kyselyn lisäksi halusimme myös järjestää asukkaille avoimen kulttuurikahvitilaisuuden 12.5.2022. Näistä tilaisuuksista saimme erittäin paljon lisää tietoa, ideoita ja toiveita. Lisäksi kulttuurisihteerinä olin paikalla kunnan järjestämässä yhdistystapaamisessa 11.5.2022. Yhdistystapaamiseen osallistui korkea määrä yhdistyksiä, joskin kulttuuriyhdistykset olivat aliedustettuina. Yhdistyksiltä sai paljon lisää informaatiota nykytilasta ja tarpeista suuremmassa laajuudessa. Samaisessa tapaamisessa kunnan johto kertoi yleisesti tulevan sosiaali- ja terveysuudistuksen tuomista muutoksista ja kunnan strategiasta. Kaikista näistä tapaamisista, kyselyistä, tiedoksiannoista ja keskusteluista on kerätty laajasti tietoja kulttuuriohjelman laatimiseen.

4.5 Kulttuurikahvit kulttuurikentälle

Kemiönsaaressa asuu paljon aktiivisia, omatoimisia ja ammatillisia taide- ja kulttuurialan toimijoita, jotka omalla panoksellaan tuovat erittäin tärkeää kulttuurisisältöä Kemiönsaareen. Kemiönsaaren tilanne on hyvä juuri sen takia, että sieltä löytyy tämä innokas taiteenalan ammattilais- ja harrastajajoukko.

Kemiönsaaressa toimivat mm. Sagalundin museo, Söderlångvikin kartano sekä museon yhteydessä lasten kulttuurikeskus. Kunnassa on paljon erilaista yhdistystoimintaa ja lisäksi taiteen perusopetusta tarjoavia tahoja. Keväällä 2022 aloitti toimintansa myös paikallisen aktiivisen henkilön avaama Kulturhus Björkboda tarjoten monialaista kulttuuri- ja taidesisältöä. Kunnassa yhdistykset järjestävät festivaaleja ja taidetoimintaa. Paikkakunnalla löytyy myös residenssitoimintaa, harrastajateatteritoimintaa sekä taidetta ja julkista taidetta toteuttavia yhdistyksiä. Aktiivisilla asukkailla on siis paljon tahotilaa kulttuurin tuottamiseen ja esille tuomiseen.

Kaikkien edellä mainittujen ja mainitsemattomien lukuisien kulttuurisisältöjä tekevien ja kulttuuriharrastamista mahdollistavien tahojen kanssa tulee olla yhteistyössä sillä se mahdollistaa moninaista kulttuurin toteuttamista, kulttuuriperinnön ylläpitoa ja toiminnan jatkuvuutta. Heidän omaehtoista ja aktiivista työtään tulee resurssien mukaan tukea. Taiteella ja sen tekemisellä on oma itseisarvonsa, mutta sen lisäksi kulttuuri ja taide myös tuovat samalla lisäarvona yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia tekemisen ja kokemisen kautta. Koko Kemiönsaaren kulttuurikenttä voi yhdessä luoda kulttuurin positiivista ilmapiiriä.

Kulttuuritoimijoille järjestettiin kulttuurikahvitilaisuus 25.4.2022. Kahvitilaisuus oli mahdollisuus tavata pitkän pandemia-ajan jälkeen. Tilaisuudessa haluttiin vapaamuotoisen keskustelun lisäksi kuulla kentän ajatuksia kulttuuriohjelma sisällön suhteen. Kulttuuriohjelma oli merkitty yhdeksi kahvitilaisuuden ohjelman aiheeksi. Lisäksi olin itse tehtävässäni tuolloin uusi ja koin, että oli hyvä tavata kenttää, kun pandemiarajoitukset antoivat myötä. Paikalla oli kunnan puolesta lisäksi tuore sivistysjohtaja, kirjaston edustaja sekä kutsuttuna myös kunnan matkailu- ja destinaatiokehittäjä.

Kahvit pidettiin yllä mainitussa Kulturhus Björkbodassa, joka on paikallisen aktiivisen henkilön ostama vanha koulu, josta muotoutui kulttuuritalo. Osallistujia oli määrällisesti hyvin paikalla ja he saivat keskustelujen ja post-it lappujen kautta kertoa minkälaisia asioita kokivat tärkeiksi huomioida kulttuuriohjelmassa. Seuraavat asiat nousivat esille:

- Moniammatillinen yhteistyö ja yhdistisyhteistyö
- Kulttuuritekijöiden yhteistyö
- Kannustaa ihmisiä osallistumaan
- Kulttuurin tulee olla kuntalaisia inspiroivaa ja sen tulee luoda yhteisöllisyyttä
- Kulttuuritoimijoiden tapaamisia lisää
- Taitelijoiden palkkaaminen kunnan tarpeisiin
- Kulttuurikartta ja yhteinen tiedottaminen tapahtumista
- Kulttuurikasvatussuunnitelma ja sen rahoitus

- Kulttuuria tulee myös viedä laajemmin kunnassa oleviin kyliin
- Budjettia ylös

Otimme yllä mainitut asiat huomioon työssämme ja lisäksi poimimme myös keskustelun lomassa esille tulleita asioita kulttuuriohjelman sisältöihin. Kaikkeen ei tietenkään voi vastata, ainakaan lyhyellä aikavälillä, mutta koemme tärkeäksi kuulla ja tavata kulttuurikenttää määrätysin väliajoin yhteisen keskustelun ylläpitämisen, ajankohtaisten asioiden esille nostamisen ja ideanvaihdon vuoksi. Näin voimme tukea ja kannustaa toistemme työtä. Kuten keskusteluissa on tullut esille, pääasia on positiivinen ja avoin asenne toisiamme ja ideoita kohtaan, sillä yhdessä olemme vahvoja.

Seuraavaksi pohdintoja ja nostoja yllä mainituista toiveista:

Kulttuurikarttatoiveeseen ja yhteiseen tiedottamiseen liittyen työskentelee kunnassa kohde- ja destinaatiokehittäjä, jonka kanssa asiaa voisi mahdollisesti edistää ns. kulttuuriturismin osalta, mielenkiintoa on puolin ja toisin aiheen suhteen osoitettu. Lisäksi kunnassa olemme pyrkineet siihen, että visitkimitoon.fi tapahtumakalenteri olisi paikka, jossa kaikki toiminta ja tapahtumat olisi kerättyinä, sieltä myös otetaan ajoittain nostoja kunnan muihin kanaviin. Tätä tapahtumakalenteria olemme kunnan suunnalta painottaneet pidemmän aikaa ja autamme ihmisiä tarpeen mukaan sen täyttämässä, sillä uutta tiedottamiskalenteria on turha tässä vaiheessa kunnan puolesta luoda.

Mainittakoon, että kunta työsti ja toteutti parhaillaan myös kulttuuripolkua, joka on kirjastopolun ja museopolun kanssa osa kulttuurikasvatussuunnitelmaa. Sitä ei vielä tässä vaiheessa ollut viety lautakuntiin. Lisätiedoksi myös, että kulttuurikasvatussuunnitelmassa ja myös muissa kohdennetuissa palveluissa on määrä hyödyntää paikallisten taideosaamista ja palkata taiteilijoita kunnan toimintoihin resurssien mukaisesti. Haluamme myös korostaa laadullisuutta näissä toiminnoissa, mutta myös kohderyhmien toiveita, joten tämä työstö on oma palapelinsä, jota on rakennettava ajan kanssa toimivaksi yhteistyöksi. Myös tässä oli huomioitava pienehkön kunnan rajalliset resurssit suhteessa isomman kaupungin tarjontaan, kaikkea ei voi toteuttaa samalla tavalla, etenkin jos nojaututaan ainoastaan kulttuuriyksikön rajallisiin resursseihin. Huomio

tulee myös olla siinä, että koulussa tapahtuvaa toimintaa tulee ennen kaikkea tehdä yhteistyössä sivistyspuolen kanssa. Halusimme koulussa järjestettävän toiminnan lisäksi lisätä vapaa-ajalla tapahtuvaa kulttuuritoimintaa, jotta lapset ja nuoret saadaan mukaan myös kouluajan ulkopuolella. Myös ikääntyneille, aikuisväestölle ja lapsiperheille järjestettävissä toiminnoissa palkkaamme mielellämme alueellisia taiteen alan toimijoita.

Tulevissa toiminnoissa halusimme siis kaiken kaikkiaan hyödyntää paikallista ja alueellista tietoa ja taitoa ja palkata heitä sisältöihin, joten tämä otettiin yhdeksi tavoitteeksi kulttuuriohjelmaan. Lisäksi halusimme, että kulttuurin ostopalvelut kohdistuvat suoraan, niin pitkälle kuin mahdollista kulttuurin ja taiteen tekijöille, ei niinkään välillisiin toimijoihin ja on myös muistettava kulttuuriyksikön rajallinen budjetti. Budjetin tulee tasapainoisesti riittää erilaisiin toimintoihin. On hyvä ajatella isosti mutta myös vertailla kehittämistyötään samankokoisten kuntien kanssa. Isommissa kaupungeissa on huomattavasti isommat resurssit, julkinen liikenne ja laajempi kattaus kaupungin omia kulttuurilaitoksia. Pienessä kunnassa taas tulee ottaa huomioon numerot, tilat, etäisyydet ja henkilöstöresurssit ja se miten näitä käytetään, jotta toimintoja on tarjolla suhteellisen tasavertaisesti ja lain edellyttämiin palveluihin.

Se mitä kulttuuritoimijoiden tapaamisesta nostettiin myös kulttuuriohjelmaan, oli yhteistyö. Kunta on resurssien puitteissa mukana aloittamassa projekteja, kannustaa omaehtoiseen kokeilemiseen ja vie kulttuurikentän toiminnoista viestiä kunnan työntekijöille ja hyvinvointityöryhmälle ja myös ylikunnallisesti. Lisäksi olemme aidosti läsnä. Kulttuuriyksikköä tulee olla helppo lähestyä matalalla kynnyksellä. Päätimme ylläpitää avointa ja aktiivista keskustelua niin kulttuurikentän kuin asukkaiden kanssa. Tärkeä on kutsua kulttuurikenttää tapaamisiin kaksi kertaa vuodessa. Mainittakoon tässä yhteydessä, että jatkokahvit kulttuurikentälle pidettiin saman vuoden joulukuussa kulttuuriohjelman valmistumisen jälkeen. Tällöin keskityimme kulttuuriohjelman toimenpiteiden eteenpäin viemiseen ja teemana oli kerätä tietoa siitä, onko toimijoilla innostusta lähteä palkattuna vetämään sisältöjä kunnan toiminnoissa tai ehdotuksia nuorten saamiseksi mukaan kulttuurin pariin.

Yhdistysyhteistyötoiveeseen voi näin jälkikäteen mainita, että kunta on havainnut tämän toiveen useassa yhteydessä. Sen vuoksi loppuvuotena 2022 kunnassa alkoi aikaisemminkin mainitsemani Yhdistysdialogi-projekti, joka vastaa tähän tarpeeseen. Projektiin on palkattu henkilö ylläpitämään ja koordinoimaan yhdistyksien ja kunnan välistä yhteistyötä. Tämän projektin kanssa on vahvassa yhteistyössä koko kunnan vapaa-aikayksikkö, myös kulttuuriyksikkö.

Kulttuurikentältä nousi esille myös se, että kulttuurin pitää saada ihmisiä mukaan kulttuurin pariin, seikka, joka nousi esille myös muissa tilaisuuksissa ja keskusteluissa. Tämän haasteen olemme ottaneet vastaan kulttuuriohjelmassa, mutta ratkaisua tähän ei ole millään lailla helppo löytää. Huomauttaa kannattaa, että 2022 alkuvuodesta koronapandemia vielä asetti rajoituksia kulttuuri-toimintoihin ja kun toiminnat taas alkoivat, oli huomattavissa tietynlaista tahmaisuutta osallistumisessa, oli vaikea saada ihmisiä liikkeelle, vasta kesän myötä tilanne piristyi. Tosin, kulttuuria käyttämättömien ihmisten mukaan saaminen on muutakin kuin pelkästään pandemian aiheuttama ilmiö. Se on haaste, joka nousee esille ylikunnallisissakin keskusteluissa. Vaikka kulttuurikentällä toivottaisimmekin kaikki tervetulleiksi, on meidän tarkasteltava asiaa objektiivisesti ja mietittävä mitä on tehtävissä asian suhteen. Halusimme kulttuuriohjelmassa nostaa esille, että työskentelemme sen puolesta, että kaikki kokisivat luonnolliseksi osallistua kulttuurin pariin. Se on pitkäjänteistä työtä ja kunnallisen kulttuuriyksikön on tätä haastetta pohdittava ja tarkasteltava useasta eri näkökulmasta.

4.6 Aukkaiden kulttuurikahvivilaisuus

Aukkaille halusimme järjestää avoimen kyselyn lisäksi kulttuurikahvit.

Kulttuurikahvivilaisuus järjestettiin Kemiönsaaren kulttuuritalo Villa Landessa 12.5.2022.

Aukkaiden kahvivilaisuudessa oli vain kourallinen osallistujia, mutta siellä keskustelu poiki runsaasti ideoita. Huomasimme, että he, jotka tulivat paikalle,

välittivät aiheesta suuresti ja heillä oli havaintojen kautta tietoa asukkaiden toiveista, myös niiden asukkaiden, jotka eivät käytä palveluja tai vastaa kyselyihin. He halusivat selkeästi tuoda asukkaiden äänen esille. Kirjasimme seuraavat asukkaiden esille nostamat aiheet ja jokaisen aiheen alla on maininta siitä, miten asiaan on vastattu tai pyritään vastaamaan:

- Etsivä kulttuurityö. Pitää saavuttaa ne, joita ei tavoiteta. Kulttuurijuttuihin tulee sama porukka, muut ei uskalla, kehtaa tai välitä jne. Nostetaanko palveluilla vain jo hyvinvoivien vointia, kun pitäisi nostaa niiden, jotka tarvitsevat palvelua.
 - Tähän pyrimme vastaamaan etsivällä ja kohdennetulla kulttuurityöllä, asiakaslähtoisellä työotteella ja madaltamalla osallistumisen kynnyksiä. Korostamme kulttuurin olevan kaikille kuuluva palvelu.
- Työttömien yhdistykset ja sen kaltainen yhteistyö. Mutta ammattimaisesti ei ”patalapun tekemistä”, vaan oikeaa arvokasta tekemistä, ammattimaisesti vedettynä.
 - pyrimme moniammatilliseen yhteistyöhön ja toiminnan tulee olla mahdollisimman laadullista.
- Matalan kynnyksen työpajoja
 - pyrimme moniammatilliseen, laadulliseen ja kaikille avoimeen toimintaan. Tarpeita ja toiveita kuunnellaan.
- Tapahtumia alueille, joilla porukka ei muuten osallistu.
 - viemme kulttuuripalveluita laajasti kunnan alueella. Kokeillaan pop-up muotoista toimintaa ja tapahtumia.
 - Punaisen Ristin kanssa on myös keskusteltu ”kvarerscafé-toiminnasta”.

- Kulttuuria etäisille alueille myös sinä mielessä, jotta sielläkin on jotain. esim. Rosala, muutoin ei ole juuri mitään. Hybridikokoukset ja toiminta tärkeää, koska helpompi osallistua.
 - Kemiönsaaren kunta on mukana Varsinais-Suomen liiton ja Turun kaupungin Varsinaista kulttuuria-hankkeessa. Kemiönsaaren saadaan hankkeen kautta Paraisten kanssa jaettu seututaitelijakokeilu keväällä 2023. Taiteilijan toimintaa tuli kokeilla Rosala-Hiittisen ja Västanfjärdin alueella yllättävissä paikoissa esim. yhteysalus, kyläkaupan parkkipaikka jne. Itse en toiminut enää kulttuurisihteerinä kunnassa kokeilun aikana, joten sen etenemisestä ja tuloksista minulla ei ole ajankohtaista tietoa. Tämän kaltaisia toimintoja voisi lisätä, jos kokeilu onnistui.
 - Verkostoista saa hyviä toimintamuotovinkkejä ja vertaiskehittämistä sillä Suomessa on paljon maaseutumaisia kuntia, joissa etäisyydet ovat pitkiä.
 - Tapahtumia suunniteltaessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon yhteysaluksien aikataulut.
 - Tarjoamme etämahdollisuuden näihin kokouksiin ja jotain hybridi- tai digitaalista sisältöä tulisi lisätä.
- Monipuolista, osallistavaa, kohtaavaa, aktiivista (toiminnallista) kulttuuritoimintaa, johon saa myös ”passiivisesti” osallistua (tulla vain katsomaan) jos ei muutoin halua osallistua. Voi siis jaotella AKTIIVISTA toimintaa, itse on tekemisessä mukana. PASSIIVISTA, istuu ja katsoo, esim. teatteri, elokuva mutta joka myös herättää aivotyötä.
 - Kulttuuriyksikkö järjestää monipuolista toimintaa ja tapahtumia johon kaikki ovat tervetulleita itse valitsemallaan tavalla.
- Kulttuuri on hyvää harjoitusta aivoille ja muistille kaiken ikäisille.
 - Huomioimme ja tiedostamme asian. Kulttuuriyksikkö tarjoaa palveluita laajemmin, kaikki ikäluokat ja heidän tarpeensa huomioiden.

- Kulttuuria yllättävissä paikoissa. Kulttuuria myös kyliin. Kulttuuri saapuu kylälle-bussi, "flashmob" – "voi vahingossa joutua kulttuurin alistamaksi". Eli, ihmiset kohtaavat kulttuuria vahingossa ja yllättäen. Kulttuuri menee minne sen ei oleteta menevän. Sytyttää kulttuurikipinä. Kulttuuria kauppojen parkkipaikoille, siellä on ihmisiä.
 - Seututaiteilijakokeilu ja lisää muita jalkautuvia kokeiluja. Yhdistysyhteistyö.
 - Tämän kaltaista yllättävää kulttuurille altistumista voi tehdä eri sisällöin. Mahdollisesti Punaisen Ristin kanssa toteutettavassa Kvarterscafé-tilaisuuksissa.
- Opastettuja kierroksia kuntaan muuttaneille
 - Kunta on järjestänyt tällaisen syksyllä 2022.
- Kulttuurikaverikonseptin jatkokehitys niin että kattaisi koko kunnan, ei ainoastaan Kemiötä.
 - Punaisen Ristin ystävöiminnan kanssa on kokoustettu ja asiaa viety eteenpäin. Lisäksi 13.2.2023-17.2.2023 järjestimme kaveriviikon, jolloin markkinoimme toimintaa.
- Tavoitamme kyllä ne, jotka ovat koulussa tai laitoksessa, mutta emme tavoita aikuisia ja työssäkäyviä. Kulttuurille myös näkyvyyttä, jotta kaikki kokevat sen tärkeäksi. -kannustetaan kaikkia kokeilemaan!
 - Viestimme monikanavaisesti ja pyrimme saavuttamaan heitä, jotka eivät palveluja käytä. Teemme asian eteen pitkäjänteistä työtä ja erilaisia kokeiluja yhteistyössä muiden toimialojen ja yhdistyksien kanssa.
- Kielirajat ylittävää

- Kulttuuripalveluja tulee järjestää kaksikielisesti ja kannustamme kaikkia osallistumaan, vaikka tapahtuma ei aina olisikaan omalla äidinkielellä.
- Lapsia ei riitä kaikkiin lapsille suunnattuihin toimintoihin ja harrastuksiin, ja huoltajat ehkä kiittaavat lapsen jo harrastavan, jos hän esimerkiksi on yhdessä kerhossa, ei tarvitse enempää. Voisimmeko inspiroida lapsia omaehtoiseenkin toimintaan, kuten vaikka bändi- tai muunlaiseen omaa aktiivisuutta vaativaan harrastukseen.
 - Kannustamme lapsia ja nuoria aktiivisiksi kulttuuritoimijoiksi erilaisten toimintojen kautta ja heitä kuunnellen.
 - Järjestämme koko perheelle ja lapsille sopivaa toimintaa ja tapahtumaa, missä voi tehdä yhdessä myös ylisukupolisesti.
 - Kunta järjestää syksyllä 2023 harrastemessut-tyyppisen tilaisuuden, jossa yhdistykset voivat markkinoida toimintaansa.
- Lisää näitä asukkaiden kahveja ja kutsu laajasti!
 - Kulttuuriyksikkö järjestää asukkaille kahvit vähintään kerran vuodessa. Asukkaat voivat osallistua myös yhteen kulttuurikentän kahvihetkeen.
- Kunnan tulee palvella myös 8.00–16.00 ajan ulkopuolella ja kunnan työntekijöitä on hyvä myös nähdä osallistumassa toimintoihin, esim. tykytoiminnan kautta.
 - Kulttuuri ei ole ainoastaan kello 8.00–16.00 ajan välillä tapahtuvaa työtä. Pyrimme järjestämään palvelumme niin, että ihmisillä on niihin mahdollisuus osallistua. Muiden yksiköiden työntekijöistä emme voi vastata, mutta voimme kannustaa osallistumiseen ja tiedottaa tapahtumista sekä kannustaa kulttuuriseen tykytoimintaan.

Kuten huomaa, oli osallistujilla erittäin paljon toiveita ja ideoita. He olivat selkeästi miettineet asiaa ja halusivat kertoa ajatuksensa. Tämä oli hyvin hedelmällinen kokous ja niitä tulee järjestää jatkossakin.

4.7 Yhdistystapaaminen ja johdon info

Kunnan järjestämässä yhdistystapaamisessa tuli esille samankaltaisia tarpeita ja toiveita. Yhdistykset toivoivat tukea ja koordinoitua, mihin kunta on vastannut aikaisemminkin mainitulla Yhdistysdialogi-hankkeella, johon on palkattu yhdistyskoordinaattori.

Yhdistykset toivat esille huolen siitä, että lapset ja nuoret eivät enää ole kiinnostuneita yhdistystoiminnasta, ei ole jatkuvuutta ja yhdistykset joutuvat lopettamaan toimintansa. On siis tärkeä osallistaa lapsia ja nuoria. Ei vain passiivisesti tarjoten elämyksiä vaan oikeasti ottaa heitä mukaan ja antaa myös tilaa, vastuuta ja kokeilemisen paikkoja. Vain näin kulttuuriperintö jatkuu, kun uusi sukupolvi oppii aktiiviseksi toimijaksi, joka aidosti voi vaikuttaa kunnassa tapahtuvan kulttuuritoiminnan sisältöihin ja saa toteuttaa ideoitaan. Erittäin tärkeä on siis palautteen pyyntö myös tältä kohderyhmältä ja myös heidän aito kohtaamisensa, joka luo puitteet, jossa he voivat turvallisesti kasvaa kulttuuritoimijoiksi. Lisäksi myös yhdistystapaamisessa tuotiin esille kulttuuriystävällisyyden uudelleen herätteleminen tarve.

Yhdistystapaamisen alussa kunnan johtaja kertoi tulevista kunnallisista muutoksista ja sen myötä kunnan uudesta roolista. Kunnan työntekijöistä noin puolet siirtyvät hyvinvointialueelle töihin ja näin ollen myös budjetti pienenee. Kunnan rooliksi on tulevaisuudessa kirjattu: palveluntuottajasta kumppaniksi, tarkoittaen, että kunta toimii vahvassa yhteistyössä yhdistyksien, kansalaisjärjestöjen ja yritysten kanssa (Kemiönsaaren verkkosivu).

Koska kulttuuriyksikkö ja kirjastotoimi haluavat kulttuuriohjelman linkittyvän vahvasti kunnan muihin linjanvetoihin, pyrimme osaltamme aktiiviseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyden toteuttamiseen huomioiden kulttuurin erityispiirteet sekä myös asukkaiden ja kulttuuritoimijoiden esille tuomat tarpeet.

5 Ohjelman valmistuminen

Kunnassa kerätty pohjatieto, kunnan strategia, hyvinvointityö, yhteiskunnallinen muutos sekä lait antoivat suunnan ja kontekstin työllemme. Ilmassa oli paljon muutoksia mutta siksi myös tahtotilaa kehittämislle ja uusille suuntaviivoille.

Kulttuuriohjelmalla halusimme nostaa tietoisuutta kunnallisen kulttuuri- ja kirjastopalveluiden tärkeydestä ja suorasta linkityksestä kunnan tehtäviin niin pahoinvointia ennaltaehkäisevänä toimintana kuin myös talouteen positiivisesti vaikuttavana tekijänä. Vireä kulttuurikenttä, toimintojen mahdollistaminen, sekä asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden mukaan saaminen luo hyvinvoivan kunnan, jossa on henkistä pääomaa ja jossa on mahdollista olla aktiivinen toimija ikään tai elämäntilanteeseen katsomatta. Ohjelman työstöä tehtiin kevät ja kesä aina syyskuuhun 2022 asti, jolloin Kemiönsaaren kulttuuri- ja vapaa ajan lautakunta hyväksyi Kemiönsaaren kulttuuriohjelman 2022–2025.

Kuvio 14: Kemiönsaaren kulttuuriohjelma pähkinänkuoressa

5.1 Kulttuuriohjelman nostot, painopisteet ja tavoitteet

Tulevaisuuden Kemiönsaarella kulttuuripalvelut ja kirjasto nähdään kunnan vahvuutena, johon kannattaa panostaa. Kulttuuri on myös tärkeä osa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä. Toimivat kulttuuri- ja kirjastopalvelut lisäävät sivistystä, henkistä kasvua, elinikäistä oppimista ja kansalaisvalmiuksia. Ne luovat viihtyisyyttä asuinympäristöön, vahvistavat kunnan vetovoimaa ja edistävät osallisuutta.

Kulttuuri on tärkeä osa ihmisten hyvinvointia ja osallisuuden kokemista. Tulevaisuuden Kemiönsaarella jokainen kuntalainen vaikuttaa oman osallistumisensa kautta kulttuurielämän kehittämiseen. Yhdessä rakennetun kulttuuri-ilmapiirin perusta on ennakkoluulottomasti AVOIN, aidosti LÄSNÄ ja ylpeästi OMANLAINEN.

Lopputuloksena kevään 2022 työstä on koottu kulttuuriohjelma, joka nostaa esiin kolme painopistettä tavoitteineen:

PAINOPISTE 1. KULTTUURI ON KAIKKIEN OIKEUS

Tavoite: EDISTETÄÄN TASAVERTAISUUTTA JA MONIMUOTOISUUTTA

Kulttuuri ei ole vain pienen ryhmän juttu, vaan kaikkien oikeus. Kulttuuri on taidetta, harrastamista, elämyksiä, kokemista, yhdessä olemista, sivistystä ja virkistystä. Kuntalaisilla on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua näihin toimintoihin ja kunnassa tuetaan mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun sekä taiteen tekemiseen ja kokemiseen. Sekä kulttuuri- että kirjastotyön lähtökohtia ovat demokratia, asukaslähtöisyys, tasa-arvo, kestävä kehitys sekä kulttuurinen moninaisuus ja vuoropuhelu. Tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin.

> Tehdään kohdennettua kulttuurityötä, kuten etsivä kulttuurityö, moniammatillisen yhteistyön avulla. Kehitetään ja kokeillaan myös uusia, konkreettisia toimintamalleja ja nostetaan esille jo tehtyä työtä.

- > Kehitetään kulttuuritoiminnan alueellisen tasapuolisuuden toteutumista kunnan sisällä.
- > Edistetään kunnan sektorirajat ylittäen monilukutaitoa, joka luo mahdollisuuden osallistua yhteiskunnan toimintaan täysivaltaisena jäsenenä.
- > Ollaan aktiivisesti mukana kuntarajat ylittävissä verkostoissa ja hankkeissa.
- > Kaksikielisyys on rikkaus, ja kulttuuria tarjotaan kummallakin kielellä. Kannustamme siihen, että jokainen voi omalla äidinkielellään osallistua myös tapahtumiin, jotka järjestetään itselle vieraammalla kielellä.
- > Tarjotaan mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen.

Tavoite: KEHITETÄÄN SAATAVUUTTA JA SAAVUTETTAVUUTTA

Kulttuuria on tarjolla monipuolisesti erilaisten ihmisten käytettävissä ja osallistuttavissa. Kulttuuripalveluiden järjestämisessä otetaan huomioon saatavuus ja saavutettavuuden eri osa-alueet. Fyysiset esteet, tiedon tai seuran puute, kieli tai toiminnan sijainti ei saisi rajoittaa osallistumista. Kulttuurisisältö on sopivassa suhteessa laadullista ja ammatillista sekä ihmisläheistä ja kokeiluihin kannustavaa osallistumista ja tekemistä. Korostetaan matalan kynnyksen ihmisläheistä toimintaa Pääasia, että kaikki tuntevat olevansa tervetulleita kulttuurin äärelle.

- > Otetaan entistä paremmin huomioon osallistumisen esteet (fyysiset ja sosiaaliset).
- > Huomioidaan, että sote-uudistuksen myötä kirjaston lähipalveluiden rooli kaikille avoimena tiedon ja tilan tarjoajana korostuu.
- > Kehitetään kulttuuripalveluita, jotka menevät sinne, missä ihmiset ovat.
- > Viestitään toiminnasta mahdollisimman selkeästi ja monikanavaisesti.

- > Järjestetään toimintaa ja tapahtumia, jotka mahdollistavat osallistumisen matalalla kynnyksellä.
- > Hyödynnetään kulttuurisia keinoja mm. ikäihmisten elämänlaadun parantamisessa, lasten ja perheiden tukemisessa, nuorten kasvun tukemisessa.
- > Lisätään etäosallistumismahdollisuuksia

PAINOPISTE 2. KULTTUURI ON HYVINVOINTIA JA OSALLISUUTTA

Tavoite: LUODAAN OSALLISUUDEN KULTTUURIA

Kulttuuri luo osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja kasvattaa paikallista elinvoimaa. Kuntalaisilla, kulttuuritoimijoilla ja vapaa-ajan asukkailla on mahdollisuus osallistua kulttuurin tekemiseen, ideointiin ja toteuttamiseen. Yhdessä kokeminen ja tekeminen edesauttavat myös hyvinvointia. Kunta tukee ammattimaista taiteellista työtä ja toimintaa avustuksilla ja yhteistyöllä.

- > Kunta jakaa vuosittain kulttuuriavustuksia, toiminta- ja projektiavustuksia yhdistyksille, työryhmille ja yksittäisille kulttuuriharjoittajille.
- > Järjestetään kulttuuritapaamiset kulttuuritoimijoille/ kulttuurista kiinnostuneille asukkaille vähintään kaksi kertaa vuodessa.
- > Hyödynnetään kulttuuritoimijoiden ja yhdistysten osaamista ja tehdään yhteistyötä.
- > Edistetään avointa, kuuntelevaa asennetta: uskalletaan innostaa ja innostua, kokeilla, erehtyä ja oppia.
- > Perinteisen kulttuuritoiminnan lisäksi pyritään jalkauttamaan kulttuuria eri puolelle saarta.
- > Tuetaan lähikirjastojen luomaa yhteisöllisyyttä.

Tavoite: VAHVISTETAAN YHTEISTYÖLLÄ KULTTUURIN HYVINVOINTIVAIKUTUKSIA

Kulttuurihyvinvoinnin lisääminen on panostus tulevaisuuteen. Se vaatii taiteen ja kulttuurin terveyttä ja hyvinvointia edistävän merkityksen tunnistamista sekä entistä tiiviimpää ja sitoutuneempaa yhteistyötä toimijoiden välillä. Kulttuurin ennaltaehkäisevä rooli korostuu entistä enemmän sote-uudistuksen myötä. Kulttuuriyksikön ja kirjastotoimen tavoitteena on laajentaa moniammatillista yhteistyötä kunnan muiden yksiköiden ja siirtyvien hyvinvointi- ja sosiaalipalveluiden kanssa.

> Seurataan yhteiskunnallisia signaaleja, hyvinvointi kyselyitä ja mittareita sekä kentältä nousseita indikaattoreita, jotta kulttuuritoimintaa voidaan kohdistaa esille nousseisiin tarpeisiin.

> Lisätään entisestään moniammatillista yhteistyötä yksiköiden välillä ja tuodaan kulttuurihyvinvointia hoito- ja sosiaalityöhön.

> Seurataan aikaa. Otetaan huomioon yhteiskunnalliset muutokset ja reagoidaan niihin joustavasti.

> Kulttuuriyksikkö tiedottaa moniammatillisia verkostoja kulttuurikentän tekijöiden suomista työtavoista ja ideoista.

> Lisätään laitoksissa asuvien, päivätoiminnan ja kotihoidon asiakkaiden mahdollisuuksia saada kulttuurielämyksiä ja -toimintaa.

> Tunnustellaan kulttuurin potentiaalia syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden arjen kohentamisessa. Kirjasto ja kulttuuriyksikkö vahvistavat jo olemassa olevaa yhteistyötään kunnan työllistämispalveluiden kanssa.

> Kunta jatkaa rakennushankkeissa prosenttiperiaatteen käyttöä ja panostaa julkiseen taiteeseen mahdollisuuksien mukaan.

PAINOPISTE 3. KULTTUURI ON TEKIJÖIDENSÄ NÄKÖINEN

Tavoite: KANNUSTETAAN OMAEHTOISEEN KULTTUURITOIMINTAAN

Kemiönsaarella on jo paljon aktiivisia kulttuurikentän ammattilaisia ja monipuolisia tapahtumia. Kulttuuripalvelujen tavoitteena on kannustaa

kuntalaisia paitsi aktiivisiksi kulttuurikuluttajiksi myös aktiivisiksi kulttuurin luojiksi ja tekijöiksi. Edistämme mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen sekä niihin liittyvään kansalaistoimintaan. Yhteistyössä on voimaa ja yhdessä voimme saada kunnan kulttuurin näkyväksi ja kuuluvaksi.

> Kannustetaan kuntalaisia omaehtoiseen kulttuuritoimintaan ja edistetään kansalaistoimintaan.

> Kulttuuriyksikkö voi resurssien sallimissa rajoissa olla mukana alullepanijana ja yhteistyön aktiivisena osapuolena, jotta omaehtoistaisia kulttuuriprojekteja ja harrasteryhmiä saadaan syntymään ja juurtumaan.

> Toteutetaan asioita, mitä juuri me Kemiönsaaressa tarvitsemme ja haluamme.

Tavoite: KOROSTETAAN KULTTUURIPERINTÖÄ

Paikallisen kulttuuriperinnön tunteminen juurruttaa osaksi seutua ja antaa mahdollisuuden toimia aktiivisena osana yhteisöä. Historian avulla ihminen hahmottaa itsensä osana tätä aikaa ymmärtäen nykyisyyteen johtaneen taustan. Tälle perustalle rakentuu myös merkityksellinen tulevaisuus. Kulttuuri ja kirjasto ottavat toiminnoissaan huomioon alueen erityispiirteet ja huolehtivat omalta osaltaan kulttuuriperinnön säilyttämisestä. Tämä on samalla tärkeää kuntalaisten kanssa tehtävää yhteistyötä. Kemiönsaari on omintakeinen alue ja siitä pidetään kiinni jatkossakin. Kulttuurin äärellä kaikkien tulee saada olla omanlaisia.

> Tuetaan kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä kehittävää toimintaa.

> Nostetaan esille saaristolle ja maaseudulle elintärkeitä luontoarvoja taiteen ja kulttuurin kautta.

> Kannustetaan ylisukupolviseen toimintaan, jotta perinteet jatkuvat myös tulevaisuudessa.

> Kannustetaan lapsia ja nuoria harrastusten ohessa aktiivisen toimijuuden pariin. Kulttuurikokemusten ja ryhmien lisäksi rohkaistaan heitä mukaan vaikuttamaan ja rakentamaan kunnan kulttuurielämää. Osallistumisen kautta kulttuuriperintö, yhdistykset sekä muu yhteisöllinen toiminta jatkuvat sukupolvesta toiseen

5.2 Kulttuuriohjelman yhteenveto

Kemiönsaaren kulttuuriohjelmaan 2022–2025 on kirjattu kulttuurityön suuntaviivat. Sote-uudistuksen myötä elämme erityisessä siirtymävaiheessa. Muutoksen konkreettiset vaikutukset kunnan toimintaan eivät ole täysin ennakoitavissa. Siksi on entistä tärkeämpää seurata kentältä nousevia signaaleja, ottaa huomioon yhteiskunnalliset muutokset ja reagoida niihin joustavasti. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia on tarkasteltava entistä enemmän ennaltaehkäisevän roolin korostuessa. Kulttuurin avulla meillä on mahdollisuus edistää hyvinvointia yhteistyössä muiden yksiköiden kanssa. Tässäkin kohtaa joustava, kehittämismyönteinen, oikea-aikainen ja kuunteleva työote on paikallaan.

Päivitetty kulttuuriohjelma on avoin työkalu, joka sallii ketterän kokeilemisen ja tekemisen. Työ on pitkäjänteistä, kärsivällistä ja määrätietoista. Muutokset eivät tapahdu hetkessä, mutta tärkeintä on, että suunta on oikea. Vaikka kaikkia kuntalaisten tai yhteistyötahojen toiveita ei pystytä toteuttamaan, priorisoimme jatkuvaa vuoropuhelua ja empaattista lähestymistapaa. Kun kaikki toimimme yhdessä, saamme aikaiseksi enemmän.

Kulttuuriohjelman toimenpiteitä ja tavoitteiden eteen tehtyä työtä tulee seurata. Seuranta tulee tehdä monialaisessa ryhmässä. Kulttuuriohjelmaan liittyy myös vastuu ylläpitää yhteisesti sovittua kehittämismyönteisyyttä ja on pitkäjänteisesti työskenneltävä tavoitteita kohti. Myös kunnalla on vastuu ylläpitää resursseja niin, että kulttuuriyksikkö ja kirjastotoimi pystyvät vastaamaan vaadittaviin moninaiisiin työtehtäviin. Kirjasimme seuraavat vastuut kulttuuriohjelmaan:

- Vuoden lopussa mitataan onnistumiset, saavutukset, konkreettinen tilanne. Tällöin tarkastellaan tehtyä ja pohditaan toimintojen onnistumista, jatkokehitystä ja uusia ideoita.
- Ylläpidetään kehittämismyönteisyyttä, vaikka kaikkea ei pystyisikään toteuttamaan tai kaikki ei aina menisikään ihan nappiin on arvokasta pitää avoin mieli.
- Luodaan konkreettisia malleja yhteistyölle ja toimenpiteille, etenkin kun kyseessä on moniammatillista verkostoa vaativia tehtäviä. Resurssien ollessa rajalliset on yhteistyö avain asemassa.
- On muistettava, että kaikki kulttuuritarjonta ei näy ulospäin, kohdennettu kulttuurityö esimerkiksi palvelutaloissa ei aina näy tai kuulu, mutta se on yhtä tärkeää. Kulttuurityö on laajaa ja monialaista ja kohdennetuissakin tehtävissä pyritään kuuntelemaan palvelun käyttäjiä.
- Kuuntelemme, havainnoimme, tutkimme ja kehitämme! Ohjelma on työkalu, joka sallii joustavan kokeilemisen ja tekemisen. Emme aina pysty toteuttamaan kaikkia asioita ja kaikkien toiveita, mutta haluamme edistää keskustelua ja ymmärrystä.
- Huomioidaan resurssit. Yhteiskunnallisten muutosten myötä kulttuuri- ja kirjastotoimen työtehtävät moninaistuvat entisestään. Kunta varmistaa riittävät resurssit, jotta yksikköjen toiminta täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Kemiönsaaren kulttuuriohjelma 2022–2025 löytyy kokonaisuudessaan Kemiönsaaren kunnan verkkosivuilta.

6 Loppupohdinta

Kemiönsaarella kulttuuriohjelma on suuntaa antava tuki seuraaville vuosille ja siinä korostuu ihmisläheinen työote. Kulttuuriohjelman sisältö on laaja, mutta toteutettavissa. Emme lähteneet työstämään tai puhumaan isosta kuntastrategiasta irrallaan olevasta visiosta, sillä havaintojen, keskustelujen, kyselyjen ja kahvien jälkeen huomasimme, että työnsarkaa riittää jo siinä, että tuomme yleiseen tietoisuuteen kulttuurin mahdollisuudet. Matkan varrella kävi ilmi, että kulttuuri ja sen vaikutukset ovat usein moniammatillisissa yhteyksissä tuntemattomia ja olettamus ei voikaan olla, että kaikki niistä tietäisivät. Kulttuuriyksikön ja kirjaston onkin tulevana vuosina panostettava tiedottamiseen. Lisäksi on huomioitava, ettei kulttuuriohjelma saa lässähtää kunnan arkipäivän työssä, ajan saatossa tai nopeiden käänteiden alla. Kulttuuriohjelman tulee olla osa kunnan strategista kokonaisuutta ja kulttuurin ja kirjaston mukana visioimassa ja työstämässä yhteisiä asioita.

Rationaalisen strategia-ajattelun periaatteiden mukaisesti on strategian työstäjällä hyvä olla jonkinasteista objektiivisuutta. Näin organisaatiota voi tutkia ulkoa ja sisältä linkittämättä työtä itseensä. Aloittaessani kulttuurisen strategiatyön minulla ei ollut Kemiönsaareen minkäänlaisia siteitä, tulin ulkopuolelta ja sain työni kautta tutustua kuntaan ja vastaanottaa tietoa neutraalista asetelmasta. Tosin, on myönnettävä, että ajan kanssa arkipäiväinen työ ja sisällöt kasvavat osaksi tekijää ja tekijä alkaa aidosti välittämään kunnasta ja sen asukkaista. Virkahenkilönä on kuitenkin työssään hyvä säilyttää tietty objektiivisuus. Näin palvelemme mahdollisimman tasapuolisesti ja kattavasti, ilman ennakoasetelmia ja pystymme tarkastelemaan asioita palveluiden käyttäjien näkökulmista.

Arvostan työn aikana käytyjä moniammatillisia keskusteluja, asukkaiden ja kulttuuritoimijoiden kohtaamista sekä yhteistä ideointia ja erilaisia näkökulmia. Kannustan myös asiakaslähtöiseen kehittämiseen. Kun työstetään sisältöjä ja projekteja on hyvä ottaa käyttäjät mukaan suunnitteluun ja toteuttamiseen, koska heillä on asiantuntemus siitä, miltä palvelut näyttäytyvät ulospäin. Ei tule

olettaa, että meillä olisi tarpeeksi tietämystä siitä mitä asiakkaat havaitsevat, tarvitsevat ja haluavat, tai että jokin ongelma on sellainen, ettei sitä kannattaisi jossain vaiheessa yrittää ratkaista. Palveluja tuotetaan kuitenkin verovaroin kuntalaisia ja vapaa-ajan asukkaita varten, ja jos haluamme heitä tavoittaa on aidosti kuunneltava heidän näkökulmaansa. Näin näemme asiakkaan aktiivisena toimijana, eikä vain passiivisena toimenpiteiden kohteena. Asiakas- tai ihmisläheinen kehittäminen on myös resurssiviisasta koska sen kautta saa kehitettyä tarvelähtöisiä toimintoja.

Kulttuuriohjelman tekoaikana oli muutosta ilmassa. Muutos oli tuleva hyvinvointialue. Ohjelman tekovaiheessa hyvinvointi nousi luonnollisesti oleelliseksi teemaksi. Jälkikäteen huomaan, että olemme kunnallisen muutoksen edessä, kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin vedoten vahvasti tuoneet esille kirjaston ja kulttuurin tärkeyttä osana kunnallista työtä. Halusimme, painottaa hyvinvointiteemaa, jotta kulttuurin ja kirjaston tärkeys kunnallisen muutoksen jälkeen korostuisi entisestään. Kulttuurin, kirjaston ja taiteen ei kuitenkaan tarvitse aina tietoisesti tähdätä hyvinvointiin ja mallintaa toimintaansa sen mukaisesti. Kulttuuri on sisällöltään monimuotoista ja kulttuuriin osallistuminen, taiteen tekeminen ja kokeminen tuovat lisäarvona hyvinvointia.

Kulttuurilla on paljon tärkeitä perustehtäviä hyvinvointityön lisäksi, eikä niitäkään tule kunnallisessa kulttuurityössä unohtaa. Hyvinvointiaspektilla pyrimme kuitenkin tekovaiheessa tuomaan esille kulttuurin ja kirjaston arvon ja toki, onhan hyvinvointi ja ennaltaehkäisevä rooli korostunut kunnissa hyvinvointialueen voimaan astumisen myötä. Kulttuuriyksikön onkin hyvä nyt olla mukana tai ainakin aktiivisesti seurattava miten hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyö kulttuurin osalta lähtee käyntiin. On tärkeä tietää, miten toimintoja alueellisesti toteutetaan ja mikä toiminta on hyvinvointialueen ja mikä kunnan vastuulla. Tässä ylikunnalliset verkostot tai yhteishankkeet ovat oiva keskustelu-, tiedonvaihto- ja kokeilukenttä.

Kulttuuriohjelman työstöprosessin aikana esille nousi vahvasti se, että ihmiset pitää saada kulttuurin äärelle, jotta kulttuurista ylipäänsään on mitään

hyvinvointihyötyä. Havaintojen, keskustelujen ja kyselynkin kautta ilmeni, että kulttuuritapahtumissa ja toiminnoissa voi tuntea itsensä jopa ulkopuoliseksi. Tässä on tehtävä pitkäjänteistä työtä, on oltava läsnä. Täytyy kuunnella, tiedottaa ja madaltaa kynnyksiä ja ennen kaikkea on ylläpidettävä positiivista asennetta.

Kunnalliset kulttuuripalvelut tulisi saada luonnolliseksi osaksi kaikkien arkea ja vapaa-aikaa ja, siihen tulee olla luonnollista osallistua. Hyvinvointihyödyistä voimme siis nostaa katseen myös kysymykseen, miten saada heidät mukaan, jotka eivät kulttuurisisältöjä koe omakseen, eivät käytä niitä laisinkaan tai kokevat kulttuuripalvelut outoina. Haaste, joka ei ole uusi ja jonka kanssa varmasti monet kunnat painivat. Aihe nimittäin nousee tämän tästä esille verkostoissa ja siihen yritetään vastata erilaisin kokeiluina. Tässäkin ihmisläheinen kehittäminen on paikallaan. Kysellään, havaitaan ja otetaan ihmisiä ja yhdistyksiä mukaan suunnitteluun ja tekemiseen. Moniammatillisella yhteistyöllä on myös suuri merkitys, mutta ennen kaikkea asenteella. Toimintoja on uskallettava katsoa ei-käyttäjien näkökulmasta, miten palvelut oikeasti näyttäytyvät heille?

Miettiä täytyy myös, mikä sitten on kulttuuria ihmisten mielestä. Jos ei tietoisesti miellä harrastustaan kulttuuriksi, vaikka se sitä olisikin tai jos ei tiedä mitä kaikkia mahdollisuuksia kulttuurin harrastamiselle on, on haastava esimerkiksi vastata kyselyihin kulttuurista. Tämänkin kysymyksen äärellä korostuu tiedottamisen ja yhteistyön tärkeys. On selkeästi ja monikanavaisesti tiedotettava toiminnoistaan niin asukkaille kuin kunnan johdolle, monialaisille työryhmille ja päättäjille. Näin kulttuuri ottaa tilansa ja se nähdään tärkeänä osana kokonaispalveluja.

Pienen kunnan mahdollisuudet ja vahvuudet piilevät sen koossa. Johtoon ja asukkaisiin on suora yhteys ja kynnys yhteydenotoille puolin ja toisin on matala. Kemiönsaaren kokoisessa kunnassa on siksi mahdollista joustavasti kokeilla uusia malleja ja kehittää toimintamuotoja, jos tahtotilaa yhteistyölle löytyy. Yhteistyö vaatii sen, että tullaan ulos silloista ja työskennellään kohti yhteisiä päämääriä ja kuunnellaan toisiamme monialaisesti. Tämä ei koske vain

kulttuuriyksikköä vaan vastavuoroisesti kulttuurin kanssa tulee tehdä yhteistyötä, jotta asiat etenevät puolin ja toisin. Asiakkaathan ovat kuitenkin kaikilla toimialoilla samat, eli kunnan asukkaat ja vapaa-ajan asukkaat.

Pienen kunnan resurssit ovat tietysti rajalliset, joten ajan kanssa olisi hyvä tietoisesti luoda tätä monialaisen yhteistyön kulttuuria ja edistää yhteisvaikuttavaa kehittämistä. Myös kuntarajat ja sektorit ylittävä yhteistyö tuo lisämahdollisuuksia yhteistoiminnalle, jonka kautta asukkaille voidaan tarjota palveluja laajemmin. Lisäksi tulee seurata aikaa ja signaaleja sekä reagoida muutoksiin tarpeen vaatiessa. Kulttuuriohjelma on siksi joustava, mutta se antaa selkeyttä työlle ja työotteelle ja siihen voi tukeutua päätöksien äärellä.

Kulttuuriohjelmaa tulee vuosittain tarkastella johdon ja kirjaston kanssa. Moniammatilliset työryhmät, kokoontumis- ja kulttuuriohjelman tarkastusajankohdat ovat arvokas mahdollisuus muistuttaa kulttuurin sisällöistä ja yhteisistä päätöksistä. Ne ovat myös oiva tilaisuus tiedottaa kulttuurikentän ajankohtaisista aiheista ja toiminnoista. On erittäin tärkeää selkeästi ja ymmärrettävästi tuoda esille kulttuurin, taiteen ja aineettoman pääoman yhteiskunnallinen arvo. On myös sanallistettava kulttuurin suomat mahdollisuudet niin, että ne ymmärretään osana laajempaa kontekstia.

Niin kulttuurilla kuin kirjastoilla on omat alueelliset ja valtakunnalliset verkostot. Varsinais-Suomen alueella toimii esimerkiksi Kulttuuria kunnissa-verkosto, jossa voi ylikunnallisesti miettiä malleja ja ratkaisuja. Myös kulttuurihyvinvoinnilla on omat verkostonsa ja moniammatilliset työryhmänsä ja tämän lisäksi löytyy myös ruotsinkielisiä verkostoja. Yksin emme siis ole ja neuvoa saa, jos pyytää. Kunnallista kulttuuri- ja kirjastoalaa ei voi moittia sisältöjen tai yhteistyön puutteesta. Ylikunnallisesta yhteistyöstä on hyötyä sillä se antaa näkemystä. Yhdessä esimerkiksi juuri pienehköt kunnat voivat toteuttaa kulttuuritoimintoja laajemminkin.

Kulttuuriohjelmaan oli erittäin tärkeä saada moniammatillista näkökulmaa, sillä kunnallisen kulttuurin ei pidä työskennellä yksin, sen tulee olla osa kunnallista kokonaisuutta. Kunnallista kulttuuri- ja kirjastotyötä ohjaa lait ja velvoitteet, jotka

määrittelevät jossain määrin toimintaa. Toimintaa ei kuitenkaan tarvitse toteuttaa jäykästi. Halusimme, että Kemiönsaari on ylpeästi omanlaisensa paikka, jossa on tilaa kokeilla. Kehittämismyönteisyydellä on myös se etu, että sen kautta oppii kestämään vaihtelevia tilanteita. Nykyajan nopeatempoisuus sekä mahdolliset kriisit, vaativat kulttuuriyksiköltä, kirjastotoimelta ja kunnalliselta työltä resilienssiä. Myös tulevaisuudessa muutokset ja mahdolliset kriisit voivat koetella ja työtapaansa ei kannata liiaksi kangistua.

Kemiönsaarella on rikas kulttuuriperintö ja kunta on ominaisuuksiltaan paikka, jossa on monipuoliset mahdollisuudet kulttuurille. Oikealla priorisoinnilla ja yhteistyöllä voi saada aikaiseksi todella paljon ja näkyvää. Mikään ei tapahdu hetkessä, työ vaatii kärsivällisyyttä, johdonmukaista suunnittelua ja määrätietoista toteuttamista. Pääasia on, että uskalletaan tehdä ja mennä eteenpäin. Onnistutaan, epäonnistutaan ja koko ajan opitaan uutta. Kaikille avoimessa kyselyssä erään vastaajan tervehdys kuului: ”Kemiönsaareen on aina mukava tulla”, tämän toteamuksen pohjalle on myös hyvä rakentaa yhteistä kulttuuri-ilmapiiriä, joka on ennakkoluulottomasti avoin, aidosti läsnä ja ylpeästi omanlainen.

Lähteet

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019

Kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain 7 §:n muutos (641/2022)

Kuntaliiton verkkosivu. Viitattu 15.3.2023. [Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot | Kuntaliitto.fi](#)

Ruusuvirta, M.; Renko, V.; Luonila, M. 2020. Kuntien kulttuuritoiminnan nykytila ja kehittämistarpeet. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuproe

Backman, J.; Hyssälä, L.; Kivelä, A.; Norppa, L.; Virta, S.; Vuolasto, J. Kulttuurin ja liikunnan hyvinvointivaikutukset osaksi päätöksenteko- ja ohjausjärjestelmää. 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2023:16

Myndigheten för kulturanalys. 2019. Kulturens geografi - tillgång till kulturutbud i landets kommuner. Kulturfakta 2019:3

Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016

Kuntalaki 410/2015

Turun kaupungin verkkosivu viitattu 15.3.2023, [Kulttuurilupaus | Turku.fi](#)

Varsinais-Suomen liitto 2021, Askelmerkit luovaan Varsinais-Suomeen 2025 Luova Varsinais-Suomi 2025, kulttuuristrategian päivityskooste 2021. Viitattu 15.3.2023. [Askelmerkit luovaan Varsinais-Suomeen 2025 \(varsinais-suomi.fi\)](#)

Lehikoinen, K.; Vanhanen, E.; 2017. Taide ja hyvinvointi – katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Taideyliopisto Kokos julkaisusarja 1/2017

Houni, P.; Turpeinen, I.; Vuolasto, J.; 2021. Taidetta! – kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Taiteen edistämiskeskus TAIKE

Kippo, S.; Koivisto, T.; Mäki-Opas, T.; Lehikoinen, K.; Lehtimäki, A.; Lavikainen, P.; Turtiainen, M.; Martikainen, J. 2023. Kulttuurihyvinvointitoiminnan taloudellinen arviointi – arviointimenetelmien jatkokehitystarpeet Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:26

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut, viitattu 20.3.2023. [HYTE-kerroin – kannustin kunnille - THL](#)

Kemiönsaaren verkkosivut. Viitattu 2.2.2023 [Kunnan strategia ja ohjelmat - Kemiönsaari \(kemiönsaari.fi\)](#)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021

Juuti, P.; Luoma, M. 2022. Strateginen ajattelu ja johtaminen – Matka läpi maailmankuvien. PS kustannus E-kirja Ellibs-kirjapalvelussa. Vaatii kirjautumisen palveluun. Viitattu 20.4.2023.

Tienari, J.; Harviainen, J. 2020. Strategiaopas kuntien päättäjille: osallista ja hallitse. Alma talent E-kirja Almatalent-kirjapalvelussa. Vaatii kirjautumisen palveluun. Viitattu 20.7.2022

Kilpinen, P. 2022. Inhimillinen strategia. Alma talent. E-kirja Alma talent-kirjapalvelussa. vaatii kirjautumisen palveluun. Viitattu 2.5.2023.

Kulturanalys Norden. 2022. Delaktighet i kulturlivet i Norden – En kunskapsöversikt med utgångspunkt i kulturvaneundersökningar och forskningen om kulturpolitik. Nordisk kulturfakta 2022:07. Nordiska ministerrådet

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos verkkosivu. Viitattu 29.4.2023. [Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet - THL](#)

Nurmela, S. 2022. Kulttuuribarometri 2022 – Suomalaisten näkemykset kulttuurista. Suomen kulttuurirahasto. Kantar Public.

Virolainen, J. 2015. Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset – Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen. Cupore